

Muștu

Müslüman Arnavutluk'un Sesi

www.muslimanarnavutluk.com

10 Temmuz 2009 Cuma – Sayı:49

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Merhaba derken,

Bu sayıya Müslümanlara yönelik bir katliamı daha görmüş olmanın verdiği üzüntü ile başlıyoruz. Çin'in, Müslüman Uygur halkına karşı başlattığı bu san saldırıda yüzlerce Müslüman Uygur'un şehadet haberi ile sarsıldık. Allah'tan dileğimiz şehitlerin dereceleri yükseltmesi, geride bıraktıklarına sabır yağdırması ve Müslümanlara ümmetin bu parçasına sahip çıkma şuuru, azmi ve kararlılığı bahşetmesidir.

Geçtiğimiz hafta sonu Arnavutluk Cumhuriyeti'nde yapılan genel seçimlerde farklı bir ses çıkmadı. Gerek PD gerekse PS aynı hedefi daha iyi gerçekleştirecekleri iddiası ile yola çıktılar ve PD az bir farkla ipi göğüsledi. Bu hedefi özetleyen kavram ise 'Entegrasyon' idi. Avrupa – Atlantik hattına bağlanma isteğini ifade eden 'entegrasyon' dışında kimsenin ortaya koyduğu orijinal bir fikir yoktu. Kanaatimizce, askeri açıdan NATO'ya idari açıdan Avrupa'ya bağlı olarak kendisine bir hayat alanı bulmaya çalışacak olan Arnavutluk, Müslümanlar için sıkıntılı bir döneme doğru kürek çekmekte. Allah'ın hakkımızda hayırlısını bahşetmesi dileğiyle, selamlar...

Alija IZETBEGOVIQ
Porosi vetvetes

Të mbetesh vertikalisht

Si do ecësh kokëulur nën yjet,

Në cilëndo rrugë të nisesh

Në fund pret vdekja

Dhe çdo gjë përfundom me shkatërrimin

Dhe Ti do të vdesësh

Dhe kjo botë do të vdesë

Prandaj të qëndrosh pa u përkulur.

Përktheu Smajl Saka

283. E në qoftë se gjendeni në udhëtim dhe nuk gjeni shkruar, atëherë merrni peng (paradhënie ose kapar). E nëse i besoni njëri-tjetrit, atij që i është besuar le ta zbatojë atë (amanetin) që i është besuar, dhe le të ketë frikë All-llahun, Zotin e tij. Mos e fshehni dëshminë, sepse ai që e fsheh atë është mëkatar me zemrën e vet, All-llahu di atë që veproni.

284. Të All-llahut janë ç'ka në qiell dhe ç'ka në tokë, e për atë që e keni në veten tuaj, e shfaqët haptazi ose e mbajtët fshehtë, All-llahu do t'ju marrë në llogari, e Ai ia fal atij që do dhe dënon atë që do. All-llahu ka mundësi për çdo send.

285. I dërguari i besoi asaj që iu shpall prej Zotit të Tij, si dhe besimtarët. Secili i besoi All-llahut dhe melekëve të Tij dhe të dërguarve të Tij. “Ne nuk bëjmë dallim në asnjërin nga të dërguarit e Tij”, dhe thanë: “Dëgjuam dhe respektoam. Kërkojmë faljen tënde o Zoti ynë, te Ti është ardhmëria (jonë).”

286. All-llahu nuk ngarkon askë përtej mundësive të veta, atij (njeriut) i takon ajo që e fitoi dhe atij i bie ajo (e keqe) që e meritoi. “Zoti ynë, mos na dëno nëse harrojmë ose gabojmë! Zoti ynë, mos na ngarko neve barrë të rëndë siç i ngarkove ata para nesh! Dhe Zoti ynë, mos na ngarko me atë për të cilën nuk kemi fuqi! Dhe na i mbulo të këqiat, na fal dhe na mëshiro. Ti je Mbrojtësi ynë, pra na ndihmo kundër popullit pabesimtar!

**İTALYAN ARBEREŞLERİNDE
GEORGE CASTRIOTA
SCANDERBEG'İN
HATIRALARI: ARNAVUTLUK
ULUSAL KİMLİĞİNİN
OLUŞTURULMASINDA
DİASPORANIN ROLÜ
ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

**Hazırlayan
ARTEMIDA KABASHI**

**TARİHSEL
BİR TEZ**

**SOSYAL BİLİMLER MASTERİ
Derecesi için
Texas Tech Üniversitesi'ne
Sunulmuştur**

**Müslüman Arnavutluk için İngilizce'den
tercüme eden Dilaver Yardım**

II. Bölüm

Arbereslerin İtalya'ya Göçleri

İtalya'daki Arnavut diasporasının kökleri onbeşinci yüzyılın sonlarına kadar gider. George Castriota Scanderbeg yönetimi altında yaklaşık 25 yıl Türk işgaline karşı koyduktan sonra, Osmanlı İmparatorluğuna karşı koyma iyice zayıfladı ve birçok Arnavut, Türklerin muhasarası altında olmaksızın İtalya'ya sürgüne gitmeyi tercih etti. Sadece geleneksel coğrafi yakınlığıyla değil aynı zamanda İtalyan ve Arnavutların varoluşlarından beri yaptıkları ticaret dolayısı ile birbirlerine bağlı

olduklarından, ülkelerinin Türkler tarafından işgalinden kaçan Arnavutlar için İtalya, çok güvenilir bir sığınaktı.

Sekizinci yüzyıl kaynakları, tacir, asker, köle ya da Bizans İmparatorunun çıkarlarını koruyan olarak Arnavutların İtalya'daki varlıklarından bahseder. Napoli, Ragusa ve Venedik Cumhuriyeti krallıkları Arnavut topraklarına yerleştikleri ve Arnavutluk varlıklarını sömürdüklerinde, iki ülke arasındaki bu ilişki iyice artmıştı.

Varlıkların bu şekilde değişimi İtalya'ya göç ettiklerinde Arnavutların niçin ülkenin güneyine kalıcı ve üstün bir şekilde yerleştiklerini açıklar. Onbeşinci ve onyedinci yüzyıllar arasında, İtalya'ya yedi dalga Arnavut göçünün olduğu kayıtlara geçmiştir.

Onbeşinci yüzyılın ortalarında, Arnavut paralı askerler Anjou prensi Robert III'e karşı Kral Alphonse V adına Napoli krallığı için savaştılar. Anjou ve Aragonlular güney İtalya'da 1445'lerde sürekli olarak birbirlerine hak iddia ediyorlardı. Arnavut paralı askerler Demetrio Reres ve iki oğlu Giorgio ve Basilio'nun komutası ve liderliği altında savaşıyorlardı. Fransız birliklerine karşı üç Arnavutluk süvari bölüğünü yönetiyorlardı. Anjou prensi Robert III'ü

yendikten sonra taleplerini birleştiren Kral Alphonse V, Demetrio Reres'i Calabria Ultra valisi olarak atadı ve Arnavutluk askerlerinin orada yerleşmesine izin verdi. Bu olay Arnavutların İtalya'ya göçlerinin başlangıcı oldu. Arnavutluk'un Ortaçağlardaki adı Arberia olduğundan, ilk Arnavut göçmenler Arbereş adını korudular ve bugün bile bu adla anılmaktadırlar.

İlk Arbereşler günümüzdeki Catanzaro bölgesine yerleşerek yedi kasaba kurmuşlardır. Demetrio Reres Calabria valisiyken, çocukları Giorgio ve Basilio'da Contessa Entellina, Palazzo Addriano, ve Mezzoiuso adlarındaki Arnavut askeri birliklerini oluşturdukları Sicilya'ya gitmişti. İtalya'daki ilk Arbereş yerleşim yerleri 1448'lerde kuruldu. Francesco Giunta, Güney İtalya'daki Arnavutlar üzerindeki çalışmasında, Arbereşlerin çok kısa bir zamanda İtalyan toplumuna uyum gösterdiklerini ve

böylece İtalya'ya Arnavut göçlerine yol açtığını belirtir.

Arnavutluk ve Napolitan krallığı arasındaki ilişki, Scanderbeg Arnavutluk'un kontrolünü ele geçirdiğinde iyice gelişmiştir. Alphonso V ve Papalık onun Osmanlılara karşı yaptığı savaşta en büyük destekçileriydi. Napoli'de Dimetrio Reres'in yanında savaşan Arnavutlar arasında Scanderbeg ve Alphonse arasında diplomatik temas sağlayan, Scanderbeg'in en iyi komutanı Kont Vrana Altisferi'de vardı. 26 Mart 1451'de, Scanderbeg ve Alphonse Arnavutluk ve Napoli Krallığı arasında bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşmaya göre, Alphonse'ye istediğine zeamet verme hakkı saklı olmak üzere, Scanderbeg'in ailesi ve birçok Arnavut soylusu Alphonse'nin koruması altına alınıyordu.

Kral Ferrante I tarafından davet edildiklerinde, Güney İtalya'ya ikinci Arnavut göçü 1460–1462 yılları arasında başladı. Kral Alphonso V öldüğünde, gayrimeşru oğlu Kral Ferrante I tahtı ele geçirdi.

Anjoular kraliyete olan taleplerini yeniden iletiler ve Ferrante kendisini koruması için Scanderbeg'i çağırdı. 1460'da, Scanderbeg Arnavutluk'taki savaşlarla çok meşguldü ama kuzeni John

Stressi Balsha komutasındaki birliklerini Ferrante'ye gönderdi.

Bu savaşta, Aragonlu Ferrante'nin çok fazla avantajı yoktu. Gayrimeşru olmasının getirdiği dezavantajın yanı sıra, hemen hemen tüm baronları da Anjouların yanında yer alıyordu. Bu durum Taranto Prensi, Giovanni Antonio Orsino ve Scanderbeg arasındaki yazışmalarda oldukça bellidir. Orsino'nun George Castriota'yı Ferrante'ye yardım etmesini vazgeçirme çabalarına rağmen, Scanderbeg Napoli kralının en çok ihtiyaç duyduğu anda Ferrante'nin yardımına koşmuştur. Ferrante o dönemin en iyi komutanlarından olan Giacomo Piccinino ve krallığın asıl adaylarından Jean D'Anjou tarafından kuşatıldı. Ferrante'yi Napoli, Trani ve Barletta'da hapsedmek istediler. Vincenzo Dorsa'ya göre, Scanderbeg'in gelişi ve birliklerinin Piccinino'yu mağlup etmesinden sonra Barletta kuşatması sona erdi. Scanderbeg'in bu eylemleri İtalyan halkı tarafından iyi değerlendirildi ve hatta Giovanni Pontano bu konuda " Onun adı ve gelişi sadece düşmanların planlarını bozmamış aynı zamanda tüm İtalya'da adı şan ve gururla anılmıştır" diye yazmıştır. Anjoulara karşı yardımlarından dolayı Ferrante George Castriota'ya içinde Puglia, Trani, Siponto şehirlerinin ve S. Giovanni Rotondo kalesinin de olduğu çok büyük bir bölgeyi vermiştir. Arbereshler bu bölgeye

yerleşmiştir ve bugün bu bölge Campomarino, Portocannone, Greci, Ururi ve Montecilfone belediyelerinden oluşmaktadır.

İtalya'ya yapılan en büyük Arnavut göçü 1468 de Scanderbeg'in ölümünden sonra oldu. Arberesh sözlü geleneğine göre, Osmanlılara teslim olmaksızın Arnavutların İtalya'ya gitmeleri George Castriota'nın ölmeden önceki isteğiydi. Scanderbeg'in savaşa gitmesi ve orada ölümüyle karşı karşıya gelmesi konusunda bir şarkı vardır. Ailesinin ve ülkesinin tatsız geleceğini gördükten sonra, oğluna dönerek; "terkedilmiş çiçek, kalbimin çiçeği, en iyi üç gemini ve anneni alarak buraları hemen terket, çünkü eğer Türkler fark ederlerse, seni öldürürler ve annene

leke sürerler” der. Şarkı gerçeklerden çok uzakta değildir. Babasının ölümünden sonra, John Castriota, annesi Donica ve birçok Arnavut soylusu Arnavutluk’tan kaçarak, Kral Ferrante’nin babalarına vermiş olduğu İtalyan topraklarına yerleştiler. Ferrante John Castriota’ya Taranto yakınlarındaki S. Pietro a Galatina düşüşlüğini ve Castriota ailesine soyluluk unvanı verdi. Oraya yerleşen Arnavutlar Carosino, Roccaforzata, San Crispieri, Monteparano ve San Marzano’da topluluklar oluşturdu. Arbereshlerin Calabria Ultra’ya yerleşmeleri onbeşinci yüzyılın sonlarında, John Castriota’nın kız kardeşi Irene Castriota’nın Bisignano Prensi Pietro Antonio Sanseverino ile evlenmesinden sonra olmuştur. Birçok Arnavut soylusu İrene’yi takip ederek S. Demetrio, Macchia, S. Cosmo ve Cosenza’ya yerleşti. Bugün bu bölgeler İtalya’daki gelişen Arberesh toplumunun bir parçasıdır.

1533 de Corone şehri, 5. Charles ile Sultan Süleyman bir anlaşma imzaladıktan sonra Türklerin eline geçti. Orada yerleşmiş olan Arbereshlerin Napoli Krallığına gitmelerine izin verildi ve bu göç Arnavutların İtalya’ya beşinci göç dalgası oldu. Bin kadar Arberesh Napoli, Palermo, Messina ve Adriyatik sahillerine giderek yeni Arberesh toplumlarını oluşturdular.

Arbereshlerin İtalya’daki son iki göç dalgası 1647’de İspanya kralı Phillip IV’nin döneminde oldu. Mora’daki Arbereshler 1646’daki son direnişlerinden sonra Osmanlılar tarafından tamamen o bölgeden uzaklaştırıldılar. Mora Arbereshleri Barile’ye gitti. Yedinci Arberesh göçü Bourbon kralı Charles III döneminde oldu. 1744’de Pescera bölgesinde Villa Badessa’ya yerleşen Arbereshler Arnavutluk’taki Vlora şehrinin Himara bölgesinden gelmiştir. Güneyli Arnavutların göçleri yasaklanmıştı ve Osmanlılara karşı ayaklanıyorlardı. En sonunda, tüm isyancılar alınan sert tedbirlerle Osmanlı birlikleri tarafından bastırıldı ve onların Adriyatik kıyılarına göçlerinden başka seçenekleri kalmadı.

Arbereshler ve İtalyanlar

İtalya’daki Arberesh toplumları kolayca yerli İtalyan nüfusu ile kaynaştı ama aynı zamanda ayırıcı geleneklerini ve dini kurumlarını bozulmadan sakladılar. İtalyan tarihçileri ve antropologları bunu farklı şekillerde yorumlar. Bilimsel tartışmaların çoğu Arberesh ve İtalyan yerlileri arasındaki dostça değişim ve bunun tersini düşünenler olarak iki kategoriye ayrılır. Salvatore Petrotta ve Michele Famiglietti yaptıkları araştırmalarda bunun birçok nedenden

dolayı Arberesh ve İtalyanlar arasında dostça değişim olduğunu öne sürdüler.

Birincisi, Arnavutlar ülkeye onlara toprak veren İtalyan yöneticiler tarafından davet edilmiş, ikincisi yerleşik sınıf oluşturdukları için İtalyan ekonomisine faal bir şekilde katılmışlar ve üçüncüsü de Katolik kilisesi dinlerinden dolayı onların İtalya'ya yerleşmelerini desteklemiştir. Bu Arnavut göçmenleri onların Hristiyan kardeşleriydi.

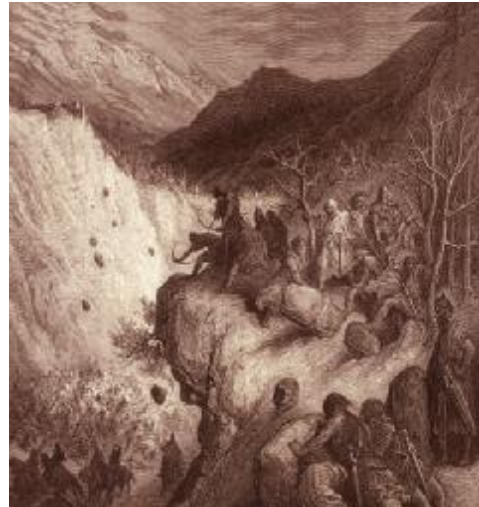
Öte yandan, Luigi de Rosa ve İtalyan akademisyenlerinin çoğunluğu Katolik kilisesinin Arbereshleri desteklediğini gözlemlemiştir. Luigi de Rosa makalesinde, Katolik Kilisesinin İtalyanlar ve Arbereshler arasındaki değişimi (evliliği ????) onaylamadığını yazar. Daha ötesi, İtalyanların çoğunluğu Arbereshler hakkında iyi düşünmez. Onlara göre Arbereshler “hırsız”, zorba ve savaş yanlısı insanlardır. Bir İngiliz yazar olan Norman Douglass ondokuzuncu yüzyılda Calabria'ya yaptığı seyahatte oraya yerleşen Arbereshlerin,

“bölgeye sadece gömlekleri ve rapsodileriyle geldiklerini; herşeylerini hırsızlıkla ve kavgayla, her yeri harab ederek kazandıklarını, ve bunun sonucunda büyük cezalara

çarptırıldıklarını ve tümünün zarar gördüğünü”

belirtmiştir.

Calabria'yanın İtalyan halkı başlangıçta paralı asker olarak gelen Arbereshlerden haklı olarak korkuyordu. Bu nefret ve korku duyguları İtalyanların Arbereshlere karşı hissiyatının altını çizen bir İtalyan deyiminde en iyi şekilde belirtilmiştir: “Eğer bir Arberesh ve kurdu görürsen, Arbereshi öldür ve kurdu kurtar.”. Arbereshler bu davranışların karşılığını İtalyan komşularına vermişlerdir. Arbereshler kızlarının İtalyanlarla evlenmelerini menettiler. Bekâr kızlara İtalyanlardan sakınmalarını tavsiye ettiler. Buna rağmen, Arberesh toplumları İtalya'da başarılı olmuşlardır. George Castriota Scanderbeg'in hatıralarını ölümsüzleştirip, değerlerini ve geleneklerini muhafaza ederek, ondokuzuncu yüzyılın sonlarında zirveye ulaştılar ve hem Diaspora hem de anavatandaki Arnavutlar için birleştirici bir sembol oldular.

Bölüm I

Arberesh Ve Arnavutluk'un Hatıralarında Scanderbeg Efsanesi Metodolojiye Giriş

Kale duvarlarındaki toplar
Hilalli bayrak düşerken
Ve kalabalık farkına varırken
Gökyüzünde bir işaret gibi
İskender'in bayrağı dalgalanır
İki başlı kara kartal
Ve bağrısmalar göğe yükselir
.....
Yüksek ve sevinçli haykırışlar
Etrafta ve uzaklarda yankılanır
Çok Yaşa Scanderbeg!"

Giriş

1468 yılındaki ölümünden bu yana, Scanderbeg'in hayatı Arnavutluk ve Avrupa'da birçok efsaneye kaynak olmuştur. Bana göre, Arnavutların ve dünyadaki Arnavut diasporasının onun hatıralarını canlı tutmasına rağmen, ancak ondokuzuncu yüzyılda, Osmanlı İmparatorluğundan Arnavutluk'un bağımsızlığının kazanılmasında birleştirici bir unsur olarak Arnavutluk dışında yaşayan entelektüeller tarafından yeniden canlandırılmıştır. Scanderbeg efsanesinin gelişimini ortaya koymadan önce,

ondokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında Arnavutluk ve güney İtalya'daki Arnavut diasporasında benim de üzerinde çalıştığım Scanderbeg'in hatıralarının gelişiminin çerçevesini ortaya koymak önemlidir. Böylece araştırmamda üç ana temaya odaklanacağım: birincisi, başlangıcından itibaren Scanderbeg hakkındaki çalışmaları etkileyen tarihsel eğilim ve metot yaklaşımlarının tesis edilmesi üzerine çalışacağım. İkincisi, diaspora toplumunda Scanderbeg efsanesinin gelişimi ve işlevinin esaslarını ortaya koyacağım ve ayrıca Güney İtalya'daki Arnavut diasporasının kimlerden oluştuğunu ve bunların Arnavutlukla ilgisini tanımlayacağım. Üçüncü olarak Scanderbeg'in hatıralarının Diasporada ve Arnavutluk'taki gelişimini mukayese ederek Arnavutluk'un kaderinin Türk kolonisinden bağımsız bir varlığa dönüşümünün aracı olarak Scanderbeg efsanesinin diasporadaki entelektüeller tarafından kullanılmasının önemi üzerinde çalışacağım.

Bir ulusal kahraman olarak Scanderbeg figürü ve fikrinin ondokuzuncu yüzyıl boyunca, Anavatan dışında yaşayan Arnavut entelektüellerinin Arnavutluk tarihi üzerine yaptıkları çalışmalarında sürekli ana temayı oluşturmasından dolayı, günümüzde de Arnavutluk'taki Scanderbeg üzerine

çalışmalar gelişerek devam etmektedir. Girolamo de Rada, Giuseppe Scura, Giuseppe Serembe, Dora D'Istria, Frasheri kardeşler, İsmail Kemali, Fan Noli gibi ve Arnavutluk dışında yaşayan ve bu konuda çalışan birçok entelektüel, Scanderbeg'i Arnavutluk halkına ulaşımda ve Arnavutluk bağımsızlığının Osmanlı İmparatorluğundan alınmasındaki umutların merkezine yerleştirerek Arnavutluk tarihini kaydetmeye ve inşa etmeye başlamıştır. Her Arnavutluk tarih kitabı, bu bireyleri Arnavutluk dışında yaşayan ilk milliyetçiler ve en önemli diaspora entelektüelleri olarak tanımlar. Onların Arnavutluk bağımsızlığındaki rollerini ve katkılarını önce diaspora üyeleri sonra da Arnavut oluşları yönünden inceleyeceğim. İlk olarak, yurtdışındaki deneyimleri ve entelektüel birikimleri Arnavutluk'u daha geniş bir Avrupa çerçevesinde değerlendirmelerine yol açmıştır. İkincisi, bir entelektüel olarak diğer Avrupalı entelektüellerin saygısını kazanmış ve Avrupa arenasında modern fikirlerin bir ürünü ve zaferi olarak görülebilecek bir şekilde bağımsız bir Arnavutluk devletinin inşasında bu nüfuzlarını kullanmışlardır. Üçüncüsü, buldukları ülkelerdeki aristokrasi ve / veya ruhban sınıflarındaki konumları, 1878'deki Berlin Konferansı'nda Arnavutluk'un bağımsızlığı için lobi oluşturma fırsatı buldukları örneğinde

olduğu gibi Avrupalı siyasetçilere erişim imkânı bulabilmişlerdir. Arnavut diasporasının üyeleri ve entelektüelleri olarak durumları bu bireylere, ondokuzuncu yüzyıldaki Arnavut toplumun başarmasının imkânsız olduğu, Osmanlı kontrolünden kurtulmanın sadece araçlarını değil aynı zamanda özgürlük amaçlarını da sağlaması bakımından da önemliydi.

Bu noktalardan bakıldığında, özgürlük için Arnavutluk hareketinin Arnavutluk diasporasının bir olgusu olduğu sonucuna varılabilir. Bu, 1912'de Arnavutluk bağımsızlığının elde edilmesinde Scanderbeg'in hatıralarını kullanan Girolamo De Rada, Giuseppe Scura, Zef Serembe, Dora D'Istria, Naim ve Sami Frasheri, İsmail Qemali ve Fan Noli gibi entelektüellerin çalışmalarıdır.

Diasporadan birçok Arnavut entelektüel bağımsız bir Arnavutluk devleti meydana getirmek için ondokuzuncu yüzyılın sonlarında Arnavutluk'a dönmüştür. Birçok Arnavut entelektüel güney İtalya'da Arberesh toplumunda yaşarken, diğerleri de Mısır, Romanya, Türkiye ve A.B.D.'de yaşıyordu. Arnavutluk'un bağımsızlığının kazanılması için yaptıkları çabalar gizli değildi ve buldukları yerlerdeki değişimleri de yansıtıyordu.

Ondokuzuncu yüzyıl uygun bir şekilde devrim ve ulusalcılık yüzyılı olarak adlandırılmıştır. Güney İtalya'daki Arberesh entelektüel toplumu için, İtalya'daki ondokuzuncu yüzyıl sonlarındaki olaylar kendilerine çok yabancı değildi. Gerçekten bana göre, Arnavutluk'un bağımsızlığının kazanılmasında açık bir zeminin oluşturulması ve planlanması için Arberesh entelektüellerine yol açan İtalya'nın birleştirilmesinde Arnavut entelektüellerinin katkısı vardı. İtalyan milliyetçilerinin şanlı İtalyan tarihinin anılarını kullanmalarına benzer şekilde, Arberesh diasporasının entelektüelleri için Scanderbeg Arnavutluk ulusal kimliğini oluşturmanın merkezi olmuştu. Bu amaca ulaşma çabalarında, İtalyan bağımsızlık savaşına da katılmış olan Girolamo de Rada, Zef Serembe ve Giuseppe Schiro gibi Arberesh entelektüelleri kendi anavatanları için birlikte çalışmak için

Dora D'Istria, Naim ve Sami Frasheri, İsmail Qemali ve Fan Noli gibi dünyadaki Arnavutluk diasporasının diğer entelektüelleriyle olan arkadaşlıklarını genişlettiler.

Güney İtalya'daki Arnavutluk diasporası bağımsız Arnavut devletinin çerçevesini oluşturmak için coşkuyla çalışırken, Arnavutluk'taki Arnavutlar ise, dört yüzyıl boyunca entelektüel liderlik ve anadili geliştirme olanağı olmadan, Türk işgaline direnmek için kimliklerinin sözlü anlatımlarına başvuruyordu. Yazılı Arnavut geleneğinden yoksun olsalar da, Scanderbeg'in sözlü anıları Arnavutluk'ta yaygın olarak kalmıştı. Scanderbeg'in anıları ve Osmanlı İmparatorluğuna karşı duruşu nesilden nesile aktarılmıştı. Scanderbeg'in ölümünden sonra, dört yüzyıl boyunca, Arnavutluk'taki ve diasporadaki Arnavutlar birbirlerinden ayrı olarak varoldular. Ancak ondokuzuncu yüzyılın sonlarından itibaren iki taraf diyaloga girmeye başladılar ve Arnavutluk ulusal kimliğinin oluşması için Scanderbeg'in anılarının ortak zemin olduğunun farkına vardılar. Böylece, Arnavutluk'ta yaygın olmasına rağmen, Scanderbeg'in anıları Diaspora entelektüellerinin, 28 Kasım 1912'de Arnavutluk'un bağımsızlığını elde etmesini sağlayan Arnavut milliyetçiliği için bir

temel oluşturmada kullanmalarına kadar siyasal bir anlam kazanmadı.

Metodoloji: Teorik Kurulus

Arnavutluk diasporasının oluşturanlar ve Scanderbeg'in anılarını aktarmadaki rollerini belirlemeden önce, ulus-devlet oluşturma ve milliyetçiliğe bağlı olarak Scanderbeg'in anılarının gücünü herhangi bir kişinin daha iyi inceleyebilmesi için teorik bir mercek oluşturmak gerekir. Milliyetçilik, diaspora ve ulusal hafıza Arnavutluk'ta ve Arnavutluk dışındaki diaspora toplumlarında Scanderbeg'in hala niçin hatırlandığını gösteren temalardır.

Ondokuzuncu yüzyılda Calabria'da Arbereşler tarafından söylenen popüler bir halk şarkısı hayal edilen anavatanın duygusal gücünü ve diasporadakiler ile anavatandakiler arasındaki ilişkiyi tanımlar. “ *Biz kırlangıçlara benzeriz, biz kartallara benzeriz. Birlik içindeyiz, çünkü bizim ortak köklerimiz vardır.*” Şarkının duygusal gücü hem kaçınılmazdır hem de bir kişinin ülkesinden çıkarılması süreciyle ilgili önemli soruları ortaya koyar ve özkimliği ortaya çıkarır. Bu bakımdan, diasporayı nelerin oluşturduğunu ve diasporadakilerin anavatana nasıl baktıklarını belirlemek önemli hale gelir.

Diaspora nedir? Terimin kendisi karmaşık olduğu kadar muğlaktır da. Terim işitildiğinde, zihinlerden Yahudi sürgünü imajı geçer. Yahudi deneyimiyle çok yakından ilgili olmasına rağmen, “Diaspora” kelimesinin İbrani imlasında kökleri yoktur ve İngilizce sözlüğünde ortaya çıkışı oldukça yenidir. Diaspora terimi Hint-Avrupa dilinde tohum ekmek anlamına gelen “sper-“ kökünden gelir; daha sonra bu anlam dağılmış ve yayılmış ya da sürgündeki halk ve sürgün yeri anlamına gelecek şekilde değişmiştir. Terim ayrılık, özlem, evi kaybetme ve arkada kalan anılar ve bir kişinin köklerine dönme umudu melankolisi duygularını somutlaştırır.

Diasporanın bu tanımının uluslar ve ulusal kimlikler hakkındaki yeni anlayışlar ışığında güçlü ve duygusal anlamlar taşımaya rağmen, artık modası geçmiştir. Benedick Anderson'un hem doğal olarak sınırlı hem de egemen olan “imgesel toplumlar” olarak ulus fikri ulus-devletin önemini tehdit eder ve Diaspora ve ulusal kimliğin ortaya çıkışındaki Diasporanın rolü hakkında yeni sorular ortaya koyar.

Benim Diaspora tanımım ise bunun belirli bir bölgeden uzaklara gitme, anavatan hakkında ortak hafızayı, efsaneleri ve uzak görüşlülüğü akılda tutma gibi birçok ortak özellikleri

somutlaştıran bir toplum; atalarının vatanını eninde sonunda dönülecek doğru ve ideal bir yurt olarak gören bir toplumdur; kendisini anavatanın yenilenmesine ve bakımına adar ve sürekli anavatanla ilgilenir. Bu tanım İtalyan Arbereşlerinin Scanderbeg'in ölümünden sonra Arnavutluk'u terk eden bir Arnavut toplumu olması, Arnavut kültürü ve dilini muhafaza etmiş olmaları ve kendilerini anavatana adanmış olmaları yüzünden, Güney İtalya'daki Arnavut Diasporası hakkındaki çalışmalar için çok faydalıdır. Sınırlar, daima, Diaspora ve ulus-devlet arasındaki ilişkileri tanımlamıştır. Bununla birlikte eğer milletler hayali varlıklarsa, o zaman sınırların kendisi de hayali bir varlık olur. Benedict Anderson'un ulusallık üzerine olan çalışması Arnavutluk'taki eğilimlere ve Arnavut Diasporasının Arnavutluk'un bağımsızlığı için yaptığı çalışmalara uyumludur.

Modern dünyada, uluslar küreselleşmeye ve küresel ekonomiye

yöneldiğinden, ulusal ekonomi fikri artık faydasız hale gelmiştir. Kendi kaderini belirleme sloganına dayanan klasik Wilson-Leninist yaklaşımın modası geçmiştir ve yirmibirinci yüzyıl için sunacağı bir şey kalmamıştır. Bu bağlamda Diaspora çevresel bir yapıda değil, 'Diğerini' somutlaştıran hibrid bir oluşumdur. Bu üçüncü alan için Khachig Tololyan'ın verdiği tanım; "toprak, homojen bütünlüğü sağlayan bir bölge, denge [ve] entegrasyondur. Bununla Diaspora planların geliştiği ve anavatanda siyasi ve toplumsal değişimi oluşturan fikir oluşumunun olduğu merkeze yerleşir. Böylece diaspora entelektüelinin, birincisi orijine göre ve ikincisi bulunduğu yere göre olmak üzere, rolü belirlenir. Birinci durum, milliyetçiler tarafından talep edilen "kan bağı itaatine" karşı koyma şuuru ve hegomonik toprakların sınırlarında yaşamaktır. İkinci durumda ise diaspora entelektüellerinden "anavatanda yaşayanların sözcüsü" olmaları istenir. Bu şartlarda Diaspora ve diaspora entelektüelleri ulusun ve ulusu meydana getirmenin anlaşılması için önemli konuma gelir. Gerçekten bu durum, bir ulus şuurunu tanımlamak ve değişim hamlesini başlatmak Diasporanın hatta diaspora entelektüelinin rolüdür.

Uluslar, milliyetçilik, ulusal hafıza ve kimlik ulusötesi kavramlar olduğundan

ve modern yapıları yeniden yapılandırdıklarından dolayı Diasporaya ne olmuştur ve modern toplumdaki rolü artık nedir? Rey Chow, Homi Bhabha, Ngugi ve Spivak gibi birçok akademisyen “Diğer” sorunuyla, Birinci Dünyaya ya da günümüzdeki toplumların yönünü tanımlamak için Batı’ya göre Üçüncü Dünya, ilgilenmişlerdir. Diasporanın ne olduğu ve ulus devleti nasıl etkiledikleri konusunda farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Bu çalışma için ben daha çok, Arnavut ulusal kimliği ve milliyetçiliği fikirleri üzerinde Arbereşlerin rolünün anlaşılmasında, Rey Chow tarafından sunulan modeli ele alacağım.

Diaspora entelektüellerinin ulusal kimliğe katkısı Arnavutluk örneğinde açık olarak görülebilir. Diasporanın ışığı altında Diğeri anlayabiliriz ve sömürgeci ile sömürülen arasındaki ilişkiyi açıklayabiliriz. Daha ötesi, ondokuzuncu yüzyılda diaspora entelektüellerinin resmi yazılı Arnavutluk dili yoluyla Osmanlı İmparatorluğu ve Arnavutluk arasındaki ilişkiyi değiştirdiklerini öne süreceğim.

1908’de Arnavutluk içinde onların Osmanlı yönetimine baskısıyla Arnavutça öğretimi kanunen mümkün olmuştur. Gerçekten bu 1912’de Arnavutluk’un bağımsızlığını kazanması için Diaspora entelektüellerinin bir katkısı olmuştur.

Arnavut milliyetçiliğinin kökleri ve Diaspora entelektüellerinin rolü, en iyi

şekilde Arnavutluk tarihinde ulusal kimlik siyaseti ve hafızasının önemi incelenerek anlaşılabilir. Arnavutluk’ta Scanderbeg efsanesinin sektörel bölümleri Fransa’da Jan Dark efsanesinin anılarıyla aynı şekilde işlev göstermiştir. Pierre Nora’ya göre, bu sektörel anılar geçmiş, günümüz ve gelecek arasındaki ilişkiyi ve ulusal birlikteliğin formlarını yeniden şekillendirir. Nora için, ulusal hafıza, bir ulusun tüm bireylerinin aynı şekilde içselleştirdiği biçimde geçmişin monolitik (tek parça) bir zihinsel imajı değil, toplumların geçmişiyle olan ilişkilerini tasavvur, temsil ettikleri ve çıkarımda buldukları farklı temsil şekilleridir. Modern dünyada, sosyal oluşumu bir arada tutan ulus devlet değil toplumun kendisidir. Devlet ve Ulus fikri artık bir nostalji olarak kalmıştır ve daha fazla sosyal birlikteliğe dayanır. Nora’ya göre modern ulus devletlerin hayatına manyetik, herkesi etkileyen ve değişken bir karakter veren ulusal anıların duygusal güçüdür.

Fransa’daki Jan Dark gibi, Arnavutlar için de, Scanderbeg ve anıları milliyetçi amaçlara ve taraftarlarına hizmet eder. Onbeşinci yüzyılda yaşamış olmasına rağmen, Scanderbeg imajı ancak ondokuzuncu yüzyılda milliyetçiliğin yükselişiyle verimli hale gelmiştir. Toplumsal bellek yitimi fikri yirminci yüzyıl Arnavutluk’unda Scanderbeg’in anıları için geçerlidir. Komünist

Arnavutluk'ta, Vatikan'la olan ilişkisini ya da onun esasen soylu olmasını ve yaptığı mücadelenin gerçekte Arnavutluk'ta kendi monarşisini kurmak olduğunu görmezden gelerek, Scanderbeg'i ulusal bir kahraman ve kalabalıklar içinden onlar için savaşmaya gelen bir adam olarak görmek asıldır. Bu gün bile, Arnavutluk ulusal kimliğinin kurucusu olarak hatırlanmaktadır. Peki, bu meydana geldiğinde, ulusun kimliğinde neler olur?

Arnavutluk'ta ve güney İtalya'daki Diasporada, Scanderbeg'in anıları Osmanlı Türklerine karşı yirmibeş yıllık kahramanca karşı duruşunun birikimiyle oluşan yazılı ve sözlü anlatımla ölümsüzleştirilmiştir. Nitelik bakımından en kötüsünden en muhteşemine kadar birçok esere ilham kaynağı olmuş ve bunlardan bazıları Arnavutluk sınırlarından öteye geçmiştir. Heykeller, müzeler, plazalar, sokak isimleri, okullar, paralar ve bayraklar ya onun adını taşır. Romanlar, şiirler, şarkılar, okul kitapları, sinemalar ve resimler Scanderbeg'in anıları canlı tutmaya devam eder. Bu imgeler Arnavutluk'ta ve Kosova ile güney İtalya'daki diaspora toplumlarında daha derin olarak bulunur.

Bu analize göre, Arnavut ulusu imgesel bir yapıdadır. Ayrıca modern çağın bir ürünüdür. Osmanlı İmparatorluğundan Arnavutluk bağımsızlığı 1912'de alınmıştır. Arnavut dili yirminci yüzyılın ilk yıllarına

kadar gelişmemiştir. 1912'den önce Arnavutlar Türkleştirilebildi ama eşit olarak kabul görmediler. Onlar hep Diğer olarak görüldüler. Bağımsızlığın kazanılmasından sonra, yirminci yüzyıl Arnavutluk'un komünizme daldığını ve elli yıl sonra komünist ideolojiden kurtulduğuna şahit oldu. Bundan sonra Arnavutlar için Diasporaya geri dönüş ve kendilerini etnisite ile ifade etmek önem kazandı. Tüm senaryolarda, bağımsızlık-öncesi, komünizm ve komünizm-sonrası, tek bir birey: Scanderbeg ve anıları ağır basar. 1913 ve 1926'da Arnavutluk'u ziyaret ettikten sonra, 1941'de yazdığı eserinde, Vandeleur Robinson enteresan bir olgudan bahseder. Arnavutlar tarihlerindeki en büyük olayın onbeşinci yüzyılda Scanderbeg'in Türklere karşı olan direnişi olduğunu kabul ederler. Bu gözlem çok şaşırtıcı değildir. Çünkü ondokuzuncu yüzyılın ortalarında başlayan Arnavut ulusal hareketinin ana gayesi Scanderbeg'in rüyasını yerine getirmektir; Arnavutluk'un bağımsızlığı.

Scanderbeg'in Arnavutluk'a dönüşü ve bağımsızlığı ilan edişi 28 Kasım 1443 tarihindedir. Bu bağımsızlık tarihi Arnavutluk tarihinde çok önemlidir. İsmail Kemali Vlora'da 1912'de bağımsızlığı ilan ettiğinde Scanderbeg'in bayrağını kullanmıştı. Bu bağımsızlık ilanının da tarihi 28 Kasım'dı. 1912'den itibaren, Arnavutluk'taki her rejim, meşruluk

kazanmak için köklerini Scanderbeg'in anılarına dayandırır ve 28 Kasım duygusal bir anlama sahiptir.

Çoğunlukla Arnavutluk üzerine yazan İngiliz gazeteci Derek Hall da, özellikle 1941–1990 arasındaki komünist rejimde, ulusal bir sembol olarak Scanderbeg'in önemine işaret eder. Arnavutluk'taki komünistler Arnavutluk'un Nazi Almanya'sından elde ettiği özgürlüğü de bağımsızlığın bir başka türü olarak kabul eder. Onlara göre yabancılardan özgürlüğünü 29 Kasım 1944'de almıştır. Ama bu bile Scanderbeg'le ilgilidir. Gerçekten komünist rejim Scanderbeg figürünü bir avantaj olarak kullanmıştır. 28 Kasım Bayrak Günü ulusal bir gün olarak kabul edilmiş; Başkent Tiran'daki ana meydanın adı Scanderbeg Meydanı olarak değiştirilmiş; Scanderbeg'in başkenti Kruja ise Kahraman Şehir olarak kabul edilmiştir ve 1980'de eski kalenin yıkıntıları üzerine diktatörün kızı tarafından yeni Scanderbeg Müzesi inşa edilmiştir. Arnavutluk'ta olmak ve Scanderbeg hakkında bir şey bilmemek imkânsızdır. Arnavutluk'u 1968'de ziyaret eden iki İsveçli turist, *"Scanderbeg'in heykeli Tiran'daki ana meydanda yer alır. Scanderbeg'in heykeli bütün ülkenin üzerindedir. Halk Scanderbeg şarkıları söyler. Scanderbeg hakkında şiirler yazar. Scanderbeg müzeleri inşa eder."* diye yazmıştır.

Açıkçası günümüzde bu anılar Scanderbeg efsanesinde çok önemli bir yer tutar.

Eski devletlerde olduğu gibi yeni uluslarda geçmişlerine ihtiyaç duyar. Arnavutluk bağımsızlığı ilan edilir edilmez, aydınlar bu anıları kullanma ihtiyacı hissetti. Arnavutluk ulusal anılarında aydınların rolü bir önceki bölümde ayrı ayrı ele alındı ama bu anıların çoğu için temel dilin ve basılı eser teknolojisinin gelişimine bağlıydı. Bu iki ana değişimden önce, anılar şarkılar, türküler ve hikâyeler yoluyla saklanıyordu. Bu tez Arnavutluk ulusunun inşasıyla daha iyi anlaşılabilir. Scanderbeg'in anıları Kosova ya da güney İtalya'daki diasporanın ihtiyaçlarına hizmet etmesine göre önemli ölçüde değişir. Diaspora bir yapı olarak akışkandır ve Scanderbeg Efsanesi Arnavutluk'ta yaşayanlar için imkânsız olacak şekilde zihinsel kavrayış olarak değişimlere müsaade eder. Diasporanın zaman zaman Scanderbeg'in anılarının Arnavutluk toplumuna aktarılmasını kontrol etmesi çok açıktır.

Papa II. John Paul Arnavutluk'a ilk ziyaretinde toprağı öperken

**YENİÇERİ OCAĞI'NIN
KALDIRILIŞININ TAŞRADAKİ
YANSIMASI
(1826-1827)**

Yrd. Doç. Dr. Hamiyet SEZER

Bilindiği gibi Yeniçeri Ocağı, i. Murat zamanında hükümet merkezinde padişahların maiyyetinde daimi ücretli askerlerden kurulmuştu. Başlangıçta, Osmanlı Devleti'nin başarısında önemli rol oynamış ve iki buçuk yüzyıl Ocak, düzenli bir şekilde işlemiştir. Yeniçeri Ocağı'nın işleyişi, ocağa asker almadaki kurallar 17. yüzyılın ilk yarısında bozulmaya başlamıştır. Önceleri Acemi Ocağı'nda yetiştikten sonra Yeniçeri Ocağı'na geçilmekteyken daha sonra bu kural bozulmuş, dışardan da asker alınmaya başlamıştır. Bu durum sonraki yıllarda daha da kötüleşmiş, asker olmadığı halde, elinde yeniçerilerin aldıkları ulufeyi almak için esame belgesi olan kişiler artmıştı. Ayrıca, yine Yeniçeri Ocağı'nda düzenli olarak yapılan talimler aksamaya başlamıştı. Devlet adamları, bozulmayı görmüşler, tedbirler almaya başlamışlardı. Bu çalışmalar özellikle 18. yüzyılda başlamış, diğer yenilik faaliyetleri sırasında, askeri sistemde de düzenleme yapılmak istenmiştir. Örneğin, Amcazade Hüseyin Paşa zamanında (1701) yine, 1728'de III. Ahmet zamanında Nevşehirli

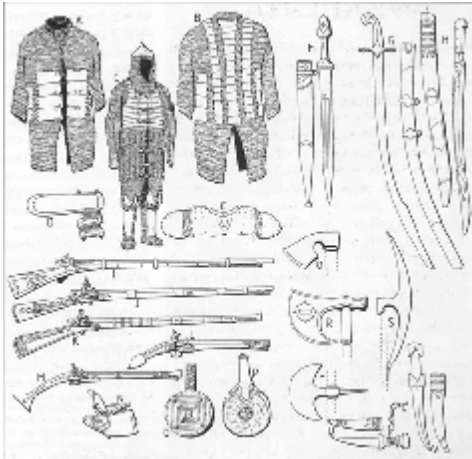
Damad İbrahim Paşa öncülüğünde çeşitli düzenlemeler yapılmaya çalışıldığı bilinmektedir. Askeri sistemde yenileştirme çalışmaları durmamış, devam etmiştir. Bu durum II. Mahmut döneminde artık bir şey yapılamayacağını görülerek, ocağın kaldırılmasına karar verilene kadar sürmüştür.

Yeniçeri Ocağı'nın bozulmasında çeşitli etkenler vardır. Bunlardan birisi kuvvetli bir elin Ocak üzerinden kalkmasıdır. Bunun anlamı, artık padişahlar saraya kapanarak işleri yürüttüklerinden, Ocak ile de ilgilenmez olmuşlardı demektir. Bir diğer etken, iltimas, iltizam ve himaye ile Yeniçeri Ocağı'na kanun harici adam alınması ve bir de makam, mevki hırsı ve can kaygısıyla vezirlerin, ağaların kendi arzularına hizmet etmek üzere Ocağı isyan için tahrik etmeleri idi. . Tabii Ocağın bozulmasında

daha önce belirttiğimiz, devletin diğer kurumlarında olduğu gibi İmparatorlukta genel bir çöküntünün başlamış olmasını da göz önünde bulundurmamak gereklidir.

Yeniçerilerin askerlik dışında başka işleri var mıydı? Bu sorunun cevabı yeniçerilerin toplumdaki yeri açısından önemlidir. Konuyu incelediğimizde, savaş zamanları dışında, yeniçerilerin İstanbul ve taşrada değişik hizmetleri olduğunu öğrenmekteyiz. Bunlardan birincisi, Divan-ı Hümayun muhafızlığıdır. İstanbul'da bulunan yeniçeriler, yangın çıktığında itfaiye vazifesi görürler, zaman zaman yeniçeri ağasıyla inzibatı sağlarlar, karakolların, kale kapılarının açılıp kapanması, onların görevidir. Sefarethanelerin emniyetinden de yeniçeriler sorumludur. Yeniçeriler, İstanbul dışında, taşrada da görevlidirler. En önemli görevleri kale muhafızlığıdır. Ayrıca, buldukları şehir ve kasabaların emniyetini sağlamaktaydılar.

Bütün bunların dışında, yeniçerilerin rolünü anlamak için idaredaki etkilerinden de söz etmek gerekmektedir. Yeniçeri ocağı, yönetimdeki kişilerin etkisinde kalarak idarede rol oynamaktaydı. Örneğin bir vezirin tarafında yer alıp, isyan ederek, sadrazam yapabiliyorlar ya da sadrazama karşı ayaklanarak sadrazamı değiştirebiliyorlardı. Aynı şey padişahlar için de söz konusuydu. Patrona Halil İsyanı ve arkasından ocağın ayaklanmasıyla sadrazam Damat İbrahim Paşa katledilip, padişah III. Ahmet hal'edilmiştir. Yine III. Selim ve Alemdar Mustafa Paşa olaylarında da yeniliğe karşı çıkan yeniçeriler rol oynamıştır. Tabii bütün bunlar Osmanlı idaresinin zayıflamaya başladığı dönemlerdi. Son zamanlara gelindiğinde ise, yeniçeriler, kadın-erkek ayırmadan saldırılar yapıyorlar, barikatlar kurarak ortalarda birbirleriyle mücadele ediyorlar, tüccar, esnaf ve amelenin, hiç çalışmadan kazancına ortak oluyorlar, tüccar gemilerine balta asıyor, meyhanelerde rezalet çıkarıyorlardı. Yeniçerilerin bu durumları, ilgisiz kişilerin yeniçeri olarak sayılarının artmış olması ve Rum isyanındaki başarısızlık gibi nedenler Yeniçeri Ocağı'nın kalkması gerektiği düşüncesini kuvvetlendirdi.

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılma sebeplerinden yukarıda kısaca söz ettikten

sonra kaldırılış aşamasının nasıl olduğu konusuna geçebiliriz. Burada yine özetle İstanbul'daki durum anlatıldıktan sonra asıl üzerinde duracağımız taşrada ne gibi tedbirler alındı ve neler uygulandı gibi soruları açıklığa kavuşturmaya çalışacağız.

Yeniçeri Ocağı kaldırılmaya girişilmeden önce II. Mahmut bazı politikalar uyguladı. II. Mahmut, öncelikle Yeniçeri Ocağı'nda düzenleme yapmada dikkatli ve akıllıca davranıyordu. III. Selim ve Alemdar olaylarını yaşadığından aynı durumla karşılaşmamak için bu gerekliydi ve Ocağa görünüşte iyi davranıyordu, Devleti ayakta tutabilmek için düzenli, eğitilmiş askerlerin gerektiği bilincinde olduğundan Ocak'ta yenilik yapmaya çalışıyordu. Bunun için özellikle sık sık yeniçeri ağası ve sadrazam değiştirerek kendine güven veren kişileri iş başına getiriyordu. II. Mahmut, Ocak'ta bir şekilde kendine yakın adamları başa

getirerek güç kazandıktan sonra sıra sadrazama gelmişti. Kendisine yeniçerilerle ilgili düşüncelerini gerçekleştirmeyi başaracak güçlü bir sadrazam gerekiyordu. Padişah, o sıradaki sadrazam Galip Paşa'ya düşüncelerini açtığı anda, Paşa, kendisinin bu işte başarılı olamayacağını, cesur, gözü pek bir sadrazamın örneğin Benderli Selim Paşa'nın başarılı olabileceğini söylemiştir. Böylece Selim Paşa 1824 Ağustosunda (1240 Muharremi) sadrazam olmuştur. Bundan sonra bir yeniçeri ağası gerekliydi. Ağa Hüseyin Paşa'nın tavsiyesiyle bu göreve de daha önce Paşa'ya Ocak'ta bazı değişiklikler yaparken yardımcı olan Celaleddin Ağa 1825 Ağustosunda (1241 Muharremi) getirildi. Önemli mevkilerdeki bu değiştirmelerden başka ulemadan da yararlanmak için tedbirler alındı. Öncelikle Şeyhülislam Mekkizade Asım Efendi'nin yerine 26 Ekim 1825 (13 Rebiülevvel 1241) tarihinde Kadızade Tahir Efendi getirildi. Bazı alimlere payeler verilerek, meşhur dersiamların rütbeleri ve dereceleri artırılarak ilmiye sınıfı da kazanıldı. II. Mahmut ulemanın desteğini sağlamakla yeni talimli ordunun kanuna uygun olduğuna dair ferman alacak böylece, sadece yeniçerileri değil aynı zamanda İstanbul'daki halkın çalışan kesiminin örgütlendiği esnaf loncalarını da etkileyebilecekti. çünkü yeniçeriler esnaf

loncalarıyla da sıkı ilişki içindeydi. Örneğin, kahve ithalatı askerler için önemli bir gelirdi.

Bu aşamalardan sonra devlet ileri gelenleri uzun görüşmeler yaptı. Yeniçeriler kuşkulandırılmadan eğitimli bir ordu kurulmalıydı. Bunun için de onların içinden seçilecek kişilerden Eşkinci adında asker yazılmasına karar verildi. Talim yaptırılacağı Ocak ileri gelenlerine gerekçeleriyle beraber anlatılmış, onlar da durumu kabul ederek, karşılığında rütbe vaadi almışlardı. Ferman ve fetva çıkmış, Eşkinci yazılmaya başlanmıştı. Ancak, Ocak ileri gelenleri talim işini kabul ettikleri halde içlerinden bazıları mani olmak için el altından çalışıyorlardı. İşler tereddütlü yürüyordu. Talim yaptıracak kişiler bulunmuyordu. Yeniçeri ileri gelenleri talimden sadece silah talimini anladıklarından bu işe söz verdikleri halde yanaşmıyorlardı. Ayrıca, yeniçeriler arasında yeni talim nedeniyle elde olan yeniçeri esamelerinin ellerinden alınacağı yollu propaganda yapılmaktaydı. Hükümet, bu olaylara karşı İstanbul kadılığına emr-i ali göndererek esame satışını yasaklamış, elde olan esamelerin hayatları boyunca ellerinde kalacağını duyurmuştu. Hükümet, her ihtimale karşı tedbirli davranıyordu. Bir olay çıkması karşısında hazırlıklı olmaları için topçu, humbaracı, lağımçı ve tersane ocakları reis ve zabitleri

uyarılmışlardı. Boğaz muhafızları Ağa Hüseyin Paşa ve İzzet Mehmet Paşa'nın maiyyetlerindeki 3000 kadar askerleriyle süratle İstanbul'a geçebilmeleri için kayıklar hazırlanmıştı. Sonunda, Eşkinci talimini önlemek için sürdürülen çalışmalar sonuç verdi. 15 Haziran 1826 (1241 senesi Zilka' desinin 9. perşembe gecesi) güneş battıktan sonra yeniçeriler, aralarındaki karar gereğince Et Meydanı'na toplanmaya başladılar. Yeniçeriler, Ağa kapısına saldırıp yağma ettiler. Taşkınıklar sabaha kadar sürdü. Daha sonra kazanlarını Et Meydanı'na çıkarmışlar, bunlara cebehane, saraçhane kazanları da katılmıştır. İsyancılar yeni talimi istemiyordu. İstekleri kabul edilmedi ve katledilmelerine fetva verilerek, Sancak-ı şerif çıkarıldı. Halk da Sancak-ı şerif altına çağrıldı. Bu olaylar sonucunda yeniçeriler tam manasıyla darmadağın edildi. Kışmaları yakılarak ortadan kaldırıldı. Birçok yeniçeri idam edildi. Kaçabilenler İstanbul dışına kaçmıştı. Olayın ertesi günü Yeniçeri Ocağı'nın tamamen kaldırılmasına karar verilerek ferman hazırlandı. Hazırlanan ferman Sultan Ahmet Camii minberinde Esad Efendi tarafından okunmuştur. Bu emr-i ali sureti daha sonra bütün sancaklara gönderilmiştir.

Yeniçeri Ocağı'nın ilgasını ilan eden ferman; Yeniçeri Ocağı'nın kuruluşunda devlete faydalı olduğu ancak

zaman geçtikçe içlerine çeşitli fesatlar ve uygunsuz adamlar karıştığı ve son 100 yıldır savaşlarda başarılı olamadıkları ve düşmanların Osmanlı topraklarını ele geçirdikleri, birkaç defa talimli asker birliği kurulduysa da bunlara karşı çıkarak isyan edip kurulan askeri birliklerin kaldırılmasına sebep oldukları, bunları adet haline getirdikleri, son olarak, yeni bir talimli ordu kurulmasına karar verilerek çalışmalara başlanıldığı, ancak yine bunların ayaklandıkları, söylenenleri dinlemedikleri için üzerlerine kuvvet gönderilerek, kışlalarının yakıldığı ve cezalarının verildiği anlatıldıktan sonra yeniçerilik nam ve nişanlarının tamamen kaldırıldığı ilan edilmiştir. Aynı fermanla, Asakir-i Mansure-i Muhammediye adında bir ordu kurulacağı duyurulmuştur. Emr-i ali'de bu durumun Rumeli ve Anadolu'nun üçer koluna ve bütün ülkeye duyurulması ilan edilmiştir. Bunun için, her mahallenin imamı cami ve mescitlerde durumu ilan edeceklerdi. Ayrıca emirden anlaşıldığına göre, hiç kimsenin elinde olan ulufe ve esamesine zarar gelmeyecek, ellerindeki belgeleri kanıtlayanlar ulufelerini alabileceklerdi.

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırıldığı ilan edildikten sonra, Ocağa ait olan unvan, rütbe, elkab, nişan v. b. tabirler kaldırılmış, bunlar yeniçerilerin çoğunlukta olduğu yerlere görevliler gönderilerek takip

edilmiştir. Bu amaçla, sadrazam dairesi başçavuşlarından Hacı Ali, Kartal, Gebze, İzmit, Sapanca, Hendek, Geyve taraflarına, sadrazam buhurdancısı Rüstem Ağa Bursa dolaylarına, sadrazam tatarlarından Hacı Osman Ağa da Bolu, Kastamonu, Osmancık, çorum, Amasya, Niksar'a kadar gönderilmiştir

Bütün bu gelişmelerden sonra, Anadolu'daki sancaklarda yeniçerilerle ilgili ne gibi önlemler alınmış ne gibi işlemler yapılmıştır? Sorularını açıklayabiliriz.

Belgeleri incelediğimiz zaman bütün sancaklara, Ocağın kaldırılması ve alınan tedbirlerle ilgili bir çok emir gönderildiğini ve bunların uygulandığını görmekteyiz.

Sultan Ahmet Camii'nde yeniçeriliğin kaldırıldığını ilan eden emri alinin bir sureti, başlarına gideceği yerlerin

kadı, yönetici, ileri gelenlerine hitabı içeren kısım eklenerek sancaklara gönderilmiştir. Bu emirlerin kayıtlarını şer'iyeye sicillerinde bulmak mümkündür

Bilindiği gibi yeniçerilerin savaşa gitmekten başka işleri de vardı. Örneğin kale muhafızlığı bunlardan biridir. Yeniçeri Ocağı kaldırılınca, kalelerdeki yeniçerilerin de işleri sona ermişti. Fakat, kalelerin de savunulması için askere ihtiyaç vardı. Bunun için de çözüm hemen bulundu. Öncelikle, mesela, Karadeniz Boğazı'nda bulunan 12 kaledeki askerlerden isteyenler, Serasker Paşa maiyyetine asker yazılmış, memleketine gitmek isteyenler gönderilmiş ve evli olanlar yerlerinde bırakılmıştır. Bu kalelerdeki askerlerden 300, 400 kadar serasker maiyyetine asker yazılmış,300, 400 kadar bikar (işsiz) memleketlerine gönderilmiştir. Kalelerin boş kalmaması için ise, Tophane-i Amire'den 5 adet topçu ortası oluşturulmuştur.

Sancaklara gönderilen emir ve buyruklarda kaçan yeniçerilerin öldürülmesi (cezalandırılması) gerektiği, yeniçerilik namının, yeniçeri zabitliği ve serdarlığının, yeniçeri yoldaşlığı tabirinin, nişanının, zağarcılık, tumacılık, hasekiliğin yasaklandığı, herkesin kendi işiyle gücüyle uğraşmasının gerektiğini belirtildiğini, karşı gelenlerin cezalandırılacağına

açıklandığını, İstanbul'a gönderilen ilamların içeriklerinden de anlamaktayız. Yasaklamalar arasında giysilerle ilgili olanlar da vardı. Buna göre, yeniçerilere ait giysiler yasaklanmış olup herkes kendine ait elbiselerini giyecekti. Örneğin esnaf, esnafa özel kıyafetleri giyeceklerdi. Sancaklara gönderilen emirlerin karşılık bulduğunu ve uygulandığını öğrenmekteyiz. Bu bilgileri ise yine sancak naiblerinin gönderdikleri ilamlardan edinmekteyiz. Örneğin, Çankırı naibi 1 Temmuz 1826 tarihli bir ilamında, emirlerin duyurularak halkın bilgilendirildiği ve emirlerin uygulanacağı açıklanmaktadır. Yine aynı şekilde Taraklıborlu naibinin ilamında da gelen emirler doğrultusunda hareket edileceği açıklanmaktadır Bu ilam örneklerini ve çeşitli yerlerden gelen dilekçeleri çoğaltmak mümkündür. Anlaşılan emirler küçük yerleşimlere kadar ulaşmış ve halk- idareci tarafından kabul edilmiştir. Kabul edilmiştir diyoruz, çünkü, sancaklardan gelen dilekçelerde yöre halkı ve ileri gelenlerinin de mühürlerinin bulunduğunu görmekteyiz

Genel duruma baktığımızda emirlerden ve Ocağın kaldırıldığı ilan edildikten sonra, yeniçerilerin hemen kıyafetlerini değiştirmiş, nişanlarını bırakmış, yeniçeri ve yoldaşlık iddialarından vazgeçerek işleri (ziraat,

zenaat v. b.) ile meşgul olmaya başlamış olduklarını görmekteyiz. Ayrıca, emirlere uymayanlar cezalandırılmıştır

İnceleyebildiğimiz, ulaşabildiğimiz belgelerin bize verdiği bilgilerin içinde, Edirne'de ve Sivas'a bağlı Tokat'ta değişik uygulama ve yankıların olduğunu öğrenmekteyiz.

Yeniçeri Ocağı ortadan kaldırılıp yerine Asakir-i Mansure ordusu kurularak buraya asker yazımı sürdürülmektedir. İstanbul'da korunan ve yardım edilen yeniçeriliğe mensup kişiler, hamallık ve esnafılık yaparak yerleşmişler, çeşitli eşkıyalık yapan yersiz yurtsuz, kim oldukları belirsiz kişilerden kılıçtan kurtulanlar olmuş, yardımcısız kalmış olan kötü kişilerin temizlenmesi gerektiğinden, kimisi cezalandırılmış, kimisi de memleketlerine sürülmüştür. Bunun bütün

ülkede böyle yapılması gerekliydi. Ancak, Edirne'deki durum bazı güçlükler ortaya çıkarmıştır. Edirne, saltanat yeri olmuş büyük bir beldedir. Halkı, din ve devlet ne demektir bilse de, içlerinden eşkıyalığı ortaya çıkanlar yakalanmış gerektiği şekilde cezalandırılmıştır. Fakat bölgenin büyüklüğü nedeniyle her bir mahalle, kahvehane ve hanlarda bulunan yerli yabancı, ocağa bağlı olan veya olmayan kişiler, mahalle halkı ve imamlardan tek tek araştırılarak halk arasından temizlenmiş, halkın kefil olmadığı kişiler, hatır ve gönüle bakılmadan bölgeden kovulmuştur. Bölge ileri gelenleri emirleri uygulayarak, aldıkları kararlara göre de ocaklı iddiasında olan bazı kişiler kefilleri de olmadığından idam, bir kısmı da başka beldelere sürgün edilmiştir. Edirne'de bunları yapabilmek için araştırmalar yapılarak herkes kefalete bağlanmış, hatta hamal ve habbazan (ekmekçi) olanlardan olup ileri gelenlerden kefillik yapılmayan kişiler, ellerine tezkere verilerek vilayetlerine gönderilmiştir

Sivas Eyaletine baktığımızda, özellikle eyalete bağlı Tokat sancağındaki olayların ve gelişmelerin belgelere yansıdığını görmekteyiz. Sivas valisi Mehmet Paşa'dır. Mehmet Paşa, 3 Haziran 1827'de (7 Zilkade 1242) askerleriyle Tokat'a gelmiştir. Valinin bildirdiğine göre Tokat'da eşkıyalıkla ünlü 26 kişi idam, 6

kişi sürgün edilmiştir. Bu kişilerin isimleri kaydedilmek üzere Divan-ı Hümayun kalemine gönderilmiştir. . Başbakanlık Arşivi'nde bulduğumuz bir belgede idam edilen kişilerin isimleri kayıtlıdır. Bu isimleri incelediğimiz zaman, Yeniçeri Ocağına mensup bölgedeki kişilerin, özellikle bu belgede sözü edilen karakullukcu , haseki, alemdar (bayrak taşıyan), serdengeçti, gibi gruplara mensup olan şahıslara rastlamaktayız. Bu kişilerin aynı zamanda ekmekçi, yaprakçı, mandıracı olmak gibi özellikleri de vardır. Yine Tokat'dan sürgün edilen kişiler arasında, turnacı, alemdar, Otuzaltının ustası (bilindiği gibi yeniçeriler orta adı verilen gruplara aynımıştır) eski serdarlar vardır. Ayrıca, öldürülen ve sürgün edilenlerden vasıflarının ne olduğu belli olmayan yeniçeri taraftan olabilecek kişiler bulunmaktadır. İdam ve sürgünlerin dışında Tokat'da yeniçerilere ait kahvehanelerin bir kısmı yıkılmış bir kısmı bırakılmıştır. Yine valinin bildirdiğine göre cadde üzerinde 10 adet kahvehane yıkılırken, 35 tanesinin nişanlan yıkılarak başka esnaf dükkanlarına çevrilmiştir. Tokat Şeriyeye Sicilindeki kayıttan öğrendiğimize göre; 37 adet kahve bırakılmış, 40 adet kahve ise yıkılmıştır. Yıkılmayan kahveler arasında, Subaşı kahvesi, kapıcı, pasvanbaşı, paşa, dellalbaşı, mehter, menzilci, başçavuş kahvesi yer almaktadır. Yıkılan kahveler

arasında, Tokat'da idam edilen şahısların isimlerinin geçtiğini tespit etmekteyiz. Örneğin, Canbaz kahvesi, Köşkeroğlu kahvesi, Ziyani(cı)oğlu kahvesi; bu adlar idam edilenler listesinde yer almaktadır. Serdara ait olan yer de keçeci dükkanı olmuştur. Böylece Tokat eşkiyadan temizlenmiştir. Bu arada Zile'de bazı eşkiyaların voyvodayı yendiklerini, voyvodanın birşey yapamadığını validen yardım istediğini ve sonuçta 7 eşkiyanın idam edildiğini, valinin yazısından öğrenmekteyiz. Zile'de bu 7 idam dışında 2'si Tarsus'a, 1'i Kayseri'ye, 2'si Kastamonu'ya olmak üzere 5 sürgünün olduğu da anlaşılmaktadır.

Yeniçerilerden direnenlerin idam edildiklerine veya sürgün olduklarına Zile'deki olay güzel bir örnektir. Bunun dışında, Kastamonu, Viranşehir'de de bir örneğe rastlamaktayız. Viranşehir'e bir tumacı serdarlıkla gelmişken, birçok olaylara sebep olmasından dolayı, elindeki mektup alınarak vilayetine gönderilmiştir. Mütessellim Şakir Ağa, bu kişinin öldürülmesinde fayda gördüğünü İstanbul'a bildirmiştir. Ülkenin , birçok yerinde sürgün ve idam olaylarının yaşandığı açıkça örneklerden görülmektedir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Yeniçerilerin kendilerinin olduğu gibi taraftarlarının da sürgün edildiğini yine belgelerden öğrenmekteyiz.

Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra sürgün ve idamlar dışında başka uygulamalar da yapıldı. Bunlar asayişin sağlanması için eyaletlere yeni valiler atanması ve mürur tezkeresi uygulamasının sıkılaştırılması, ayrıca eskiden yeniçeri oldukları için onlardan alınmayan vergilerin yeniçerilerden de alınmasıdır.

Yeniçerilerin isyanı İstanbul'da bastırıldıktan sonra asayişin sağlanmasına çalışılmıştır. Bunun için eyaletlere ve sancaklara iyi, güçlü, halkı koruyacak yöneticiler tayin edilmeye başlanmıştır. Bu tayinlerin gerekçesi emirlerde özetle şu şekilde açıklanmaktadır: Yeniçerilerin isyanı yüzünden ülkenin düzenine bakılamamış, ayrıca yeniçeriler sancaklarda fesat çıkardıklarından defedilmeleri gerekiyordu. Bunun için de Anadolu sancaklarındaki halk bunların fesatlarından kurtarılmalıydı. Sancaklar, birer ikişer bunu yapabilecek sadakatli, güçlü vezirlere verilmeye başlanmıştır. Ayrıca bu vezirler bizzat sancaklarında bulunamayacak ise yerlerine halkı koruyacak mütesellim görevlendirmeleri emredilmiştir. Bu tayinlerden bir örnek; Hamid sancağı mutasarrıfı ve İzmir muhafızına Ağustos 1826 (Evail-i Muharrem 1242) tarihli emir ile Aydın, Saruhan, Teke, Sığla sancakları da ek olarak idaresine verilmiştir.

Kendisinden buralara güvenilir mütesellim atamasının yanında arasına buraları dolaşarak kontrol etmesi emredilmiştir. Başka bir örnek Asakir-i Mansfire-i MU,hammediye Seraskeri, Kocaeli ve Hüdavendigâr sancakları mutasarrıfı, İstanbul ve Kale-i Tis'a muhafızı olan Hüseyin Paşa'ya, ek olarak yukarıdaki sebeplerden Menteşe sancağının idaresi verilmiştir.

Yeniçeri Ocağının kaldırılmasıyla birlikte bazı ekonomik değişiklikler de yapılmıştır. Ocak mensupları önceleri asker oldukları için nüml ve avarız vergilerini vermiyordu. Ama artık ödemedikleri bu vergilerin bunlardan da alınması yolunda emirler çıktığını bilmekteyiz. Ocak ilga olunca mensupları diğer halk gibi muamele görerek emlak, arazi ve durumlarına göre vergilerin alınması istenmiştir. 29 Ocak 1827 (Gurre-i Receb 42) tarihli bu emri alan Sivas valisi buyruldu ile diğer kazalara bildirerek gerekenin yapılmasını emretmiştir.

Bütün bu uygulamaların dışında, bu dönemde bir başka uygulama daha dikkat çekmektedir. O da, mürur tezkeresi uygulamasının sıkılaştırılmasıdır.

Yukarıda anlatıldığı gibi bir kısım yeniçeri öldürülüp, sürgün edilirken bir

kısmı da memleketlerine gönderilmişlerdir. Yeniçeriler yok edildikten sonra İstanbul'da güvenliği sağlamak gerekiyordu. Bunun için de ne oldukları ne işle uğraştıkları belli olmayan hamal, manav vb. belli kabahatleri olmayan kişiler ellerine mürür tezkereleri verilerek memleketlerine gönderilmiştir. Bunların oralarda ziraatle ya da başka işleri varsa onlarla meşgul olacakları düşünülmüştür. Böylece, İstanbul şüpheli kişilerden temizlenmeye çalışılmıştır. Fakat devlet adamlarında, bu kişilerin İstanbul'da iyi para kazandıkları, bu yüzden gönderildikleri yerlerde oturup, ziraatle uğraşmayacakları, çok geçmeden bir bahane ile memleketlerinden tezkereler alarak, üçer beş er İstanbul'a tekrar gelebilecekleri düşüncesi de vardı. Buna engel olunmalı idi. Bu nedenlerle sancaklara men' -i mürür düzenine öncekinden daha çok özen gösterilerek, bu tür olaylara fırsat verilmeyerek, böyle kişilerin İstanbul'a tekrar gönderilmemesine dikkat edilmesini isteyen emirler gönderilmiştir. Bir kişinin İstanbul'da gerçekten işi varsa kefile bağlandıktan sonra eline mürür tezkeresi verilecek ve İstanbul'a gitmesine izin verilebilecekti. Aksi takdirde kimseye tezkeresi verilmemesi tenbih edilmiştir. • İzin alan kişi işlerini bitirdikten sonra memleketine geri dönecekti. Tezkeresi verilen kişilerin tezkereleri yollarda

geçtikleri yerlerde kontrol edilecekti. Soruşturma sonucunda tezkere usulsüz görülürse tezkereyi veren ve geçmesine izin veren idareciler de dahil gereken kişiler cezalandırılacaktır

İstanbul 'dan insanlar, ellerine mürür tezkereleri verilerek gönderilirken bazı olayların ve usulsüzlüklerin, çıkabileceği de gözardı edilmemiştir. Bu ihtimaller konusunda da sancak idarecileri dikkatli olmaları için uyarılmışlardır. Ne gibi olaylar yaşanabileceği ise belgelerde detaylı olarak anlatılmıştır. Şöyle ki, bu kişiler doğruca vilayetlerine gitmeyip yolda başka yerlere gidebilirler veya bazı kaçaklar aralarına karışabilirdi. Bu yüzden yollardaki zabıtlere önemli iş düşüyor, dikkat etmeleri gerekiyordu. Memleketlerine tezkereler ile dönen kişiler yollarda zabıtlerce dikkatle kontrol edilmeli ve elinde tezkeresi olan kişinin başka yere gitmesine izin vermeyerek yollarına devam etmesi sağlanmalıydı. Eğer içlerinde tezkeresiz kaçak bulunursa emir gereği yok edilmeli idi. Bu konular, Üsküdar'dan Bolu'ya kadar ve diğer yerlerin kadı, naib, mütesellim vb. bildirilmiştir. Nitekim Bolu yolu üzerinde Asitane tezkeresi olmayan ve derbendlerden ve Düzce'den çevrilen 33 kişiden 11'inin kaçak oldukları anlaşılmış ve cezaları verilmiştir. Yine bazılarının ellerindeki vilayet tezkerelerinin tarihlerine bakılmış. vak'a sırasında İstanbul'a

erişemeyip yoldayken döndüklerini ifade etmişler, ancak sahte olduğundan vilayetlerine gönderilmişlerdir

Peki, Yeniçerilerin ellerindeki Ocağa ait eşya ve mallar ne olmuştur? Bu soruya bir örnekle cevap verebiliriz. Antakya'ya giden emirde yeniçerilerin ellerindeki ocağa ait malların, Halep kalesi cephanesine konulması emredilmiştir. Ancak, bu emre karşılık olarak Antakya halkı dilekçelerinde, gelen emirleri yerine getirdiklerini, fakat ocağa ait eşyaların orada olmadığı " ... ocağ-ı mezkûre müteallik emanet ve orta malı ve sair mezkûrelerin asla ve kar'a birisi Medine-i Antakya'da olmadığı zahir ... "ifadesiyle anlatılmaktadır. Devletin, Yeniçeri Ocağı 'na ait mallara el koyma siyasetini uyguladığı anlaşılmaktadır.

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılışı, taşrada yukarıda anlattığımız çalışmalarla sürdürülürken, bu olayın yurt dışında da yankı uyandırdığını öğrenmekteyiz. Örneğin, Sardunya elçisinin bir yazısında, Sardunya kralının gelişmelerden memnuniyetini ve tebriklerini bildirmektedir.

Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra, daha önce isimlerini verdiğimiz gibi bölgelere teftiş amacıyla İstanbul' dan görevliler gönderilmiştir. Bunlar gittikleri

bölgeler hakkında bilgi vermiştir. Burada Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonraki durumu yansıtmaya açısından önemli gördüğümüz bir örnek ile, yeniçerilerle ilgili konumuzu bitireceğiz. Görevlilerden birisi sadaret tatarlarından Hacı Osman Bolu'ya gitmiştir. Osman, Bolu yönünde izlediği yol üzerinde seçtiği yerleri anlatan bir rapor sunmuştur. Buna göre; Osman, Bolu'da çarşı pazarda dolaşmış, kimseden ağa, bayraktar tabirlerini duymadığını, herkesin işleriyle meşgul olduğunu, aslında halkın başlarına uzun fes giymeyi adet edindiği halde kimsede fes görmediğini, kimsenin üzerinde silah taşımadığını ifade etmiştir. Osman, Bolu'dan Kastamonu'ya geçmiş, orada üç gün kalıp incelemeler yapmıştır. Kastamonu'da da kişiler silah taşımamakta ve hasat mevsimi olduğundan herkes kendi işiyle meşgul olmaktadır. Kastamonu'dan sonra Osmancık, Amasya, Niksar'ı ziyaret eden Osman, buralarda da emirlere aykırı bir davranış görmediğini bildirmiştir.

Sonuç; 500 yıla yakın varlığını sürdürmüş olan Yeniçeri Ocağı, Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyal ve ekonomik gidişinin bir sonucu olarak da askerlik hizmetlerini yerine getiremeyen, ücret almakla yetinen kişiler tarafından doldurularak, devlete yük olmasının yanında, başkentte zaman zaman isyanlar çıkarmaları, idarecileri bu ocağı

kaldırmaya sevk etmiştir. Ocak kaldırılırken, birçok yeniçeri öldürülmüş, sürgün edilmiş, mallarına el konulmuştur. Eskiden yeniçeri olan ve kurtulan kişiler sonradan ziraat v. b. işlerle uğraşlarını sürdürmüş, bazıları yeni orduya kayd olmuştur. Yeni orduya kayd olanların nasıl ve ne kadarının yeniçerilerden kaydedildiğini ise, yeni ordunun kuruluşuyla ilgili çalışmaların incelenmesi ile ortaya çıkacaktır kanısındayız.

Belge I

Başbakanlık Arşivi, Hatt-ı Hümayun Tasnifi- 17414-E

Tokat eşkiyasından bu defa i'dam ve izale olunan eşhasın defteridir.

Ocağ-ı mülğa hasekilerinden Hacı İbrahim Ağa hafidi Hacı Mehmet, Baş karakullukçu kırkbeş Mehmet, İkinci karakullukcu Eşmecioğlu Hasan, Kahveci Arapoğlu Ömer, Beytü'l-malcioğlu Hüseyin, Basdırmacı Deli Şerif, Kürklüoğlu Ahmet, alemdar, Gömeçoğlu Hüseyin, alemdar, Canikoğlu Ahmet, saka, Canbaz Mehmet, alemdar, Bikaroğlu İbrahim, Cortu Mehmet, alemdar, Böcekoğlu Yusuf, Mercanoğlu Keloğan, Köşkerioğlu Mustafa, alemdar, Hallac kahveci Hasanoğlu Hüseyin, Mandıracı Hüseyin, alemdar, Başkarakullukcu Kışlalı Kara Mustafa, Ziyancıoğlu Hasan, alemdar, Serdengeçti ağalanndan ekmekçi

Salih'in oğlu Hüseyin, Ocağ-ı mülğa hasekilerinden yaprakcı Hacı Ahmet, Ömer, saka, Çil İbrahim, alemdar, Şişeci, alemdar, Dağıdelen alemdar Hasan, Menfiyen Divriği'de olan Piç Hafız,

Tokat eşkiyasmdan nefy olunan eşhasın defteridir.

Ocağ-ı mülğa turnacılanndan serdar-ı sabık Halil, İzmirli Ağa'nın Ahmet alemdar- Bu iki nefer bir kıt'a emr-i şerifle Tarsus'a idii olunmuştur.

Taife-i merkumeye mu'in ve müzevvir güruhundan Cılızzade Hacı Mehmet Efendi- bir kıt'a emr-i şerifle Kayseriye'ye ida olunmuştur.

Serdar-ı sabık Turnacı İmam Ağa, Abdülbaki, alemdar- bu iki nefer bir kıt'a emr-i şerifle Kastamonu'ya ida olunmuştur. Otuzaltmm ustası Civelek Mehmet odabaşı- bir kıt'a emr-i şerifle Bolu'ya menfiyen ihrac ve Dersaadet'e inhac olunmuştur.

Zile eşkiyasmdan idam olunan eşhasın defteridir.

Sabık serdar Küçükoğlu, Boyrazoğlu Mehmet, Kel Ahmet, Çiftçioğlu Ali Kızıl Bekir, Serdar-ı sabık Dedebaşioğlu Şişman Hüseyin, alemdar, Ahmet, alemdar.

Belge II

Tokat Şerhiye Sicili-3 i, s. 108-109

Hedim Olmayan Kahvehaneler,

Mahkeme önünde Musa kethüdanın kahvesi, Mahkeme önünde Hacı Şerif kahvesi, Subaşı kahvesi, Gani Ağa oğlunun kahvesi-bikesi, Bekiroğlu ham kurbünde çubukçu Nasuh kahvesi, Irgad bazannda Aşuroğlu kahvesi, İmam Ağa'nın kahvesi, Seyfioğlu Mehmet'in kahvesi, Menfi olan Mehmet Ağa'mn kahvesi, Killı Bekiroğlu kahvesi, Haffaflar içinde Kavurucuoğlu kahvesi, Gazzazlar içinde Hacı Şeyh Ağa kahvesi, Kapıcı Hacı 'mn kahvesi, Pasvanbaşı Hasan Ağa kahvesi, Sarrafçılar başında Mehmet Ağa kahvesi, Paşa kahvesi, Hırkacı (?) oğlunun kahvesi, Kavaklıoğlu kahvesi, Şerbetçi Hacı Ağa'nın oğlu kahvesi, Taşhan içinde Demialbaşı oğlu kahvesi, Dökücüoğlu Hasan Ağa kahvesi, Debbağhanedc Mehter kahvesi, Bekçioğlu kahvesi, Örtmeli önünde Hacı Bektaş Ağa'nın kahvesi, Han önünde Çeşmekoğlu kahvesi, Menzilci Kara Ömer kahvesi, Başçavuşun kahvesi, Ahmet Ağa'nın Han kahvesi, Bikar(Bmar)oğlu kahvesi, Haydaroğlu'nun kahvesi, Avşaroğlu kahvesi-Bikesi, Saraçlar başında Yüksek kahve, Meydanda Demireiler kurbünde kahve, Voyvoda Ham kapısında kahve, Arap Osman kahvesi,

Meydanda İlbaşıoğlu Hammn kahvesi, Horoz Mütevelli Hammn kahvesi.

Hedim Olan Kahvehaneler

Kahveci Abdullah kahvesi-Eseneioğlu kurbünde, Bıyık Hasan kahvesi, Çiftlere canker?) Ağası kahvesi, Hafizoğlu Hasan Ağa kahvesi, Tataroğlu Hacı Hacı Hasan kahvesi, Tahtakala'da Abdülkadir kahvesi, Demireiler başında Ziyani(Ziyancı)oğlu kahvesi, Haffaflar içinde Hacı Halil kahvesi, Kuyumcularda Recepoğlu kahvesi, Bekçi İnce kahvesi, Çiftler(Canker) Ağasının Osman kahvesi, Çatal Velioğlu kahvesi, Mustafa hamamı kurbünde Salih Ağamın kahvesi, Sulu sokakta Çil İbrahim kahvesi, Kör Hüseyin kahvesi, Dağdelen kahvesi, Küreklioğlu kahvesi, Mutaflarda San Ağanın oğlu Ahmet'in kahvesi, Kör kulak kahvesi, Deli Haliloğlu Hacı Mehmet kahvesi, Paşa hanı kurbünde Çaylak Mehmet Ağa kahvesi, Behzat'da Abduh kahvesi, Hacı Eyubun oğlu Halil Ağa kahvesi, Mevlevihane'nin Tekiyye kahvesi, Gercicinin( ) kahvesi, Aksuda Etoğlunun? kahvesi, Mandal yokuşunda Mütevelli kahvesi, Hanönünde Bakırcıoğlu kahvesi, Debbağoğlu Halil Ağa kahvesi, Tavi İsmail kahvesi, Cortu Kahvesi, Boyahane önünde Yeşil Baba 'nın Han kahvesi, Mutafoğlu kahvesi, Tataroğlu kahvesi, Canbaz kahvesi, Deli Halil kahvesi, Şadi 'nin kahvesi, Köşkerioğlu kahvesi, Demireioğlu Hanının içinde

kahve, Çayda Kara İsmail kahvesi, Voyvoda Hanı önünde külliye hedm olan sıra kahveler

Belge III

Başbakanlık Arşivi Hatt-ı Hümayun Tasnifi-17454

1826 sene-i İseviyyesi Ağustosun 9. günü tarihiyle Der-aliye' de

mukim Sardunya elçisi tarafından ikinci tercümana i'ta kılman bir kıt'a talimnamenin tercümesi.

Manzurum olmuştur.

Sardunyalı tarafından çünkü bu vechile izhar-ı memnuniyet ile tebrik olunmuş bu suretde hidmet-i riyasetden dahi iktizasına göre mucib-i mahzuziyet olduğunu ma'an cevap verilsin. Sardunya tercümamın elçisi tarafından kendüye virilen talimname olmak üzere hidmet-i riyasete takdim eylediği kağıdın tercümesi olup Devlet-i aliyyelerinin ahval-i hazırasından Sardunya kralının memnuniyeti ve resm-i tebriki mutazammın olmağla manzur-ı hümayun-ı mülükaneleri buyurulmak için arz ü takdim kılındığı rehn-i ilm-i alileri buyuruldukda emr ü ferman hazret-i men lehü'l-emrindir. İki mah mukaddem Der-aliyye'de vuku'u bulan vakı'a-i Milenin keyfiyetini ve netayic-i hasenesini ve şevketlü padişah-ı enam hazretleri canibinden zuhur iden sebat ve ikdam ve şeca'at-ı hümayunlanm ve nüfus- 1 kesire-i

vafirenin canib-i hümayunlanna ita'at ve inkıyadlarıyla bu kadar seneden beru fesad ve tuğyana ictisar ve Devlet-i aliyyenin mesalih-i külliyesine mani' ve müzahim olan askerinin mahv ve izalesini ve müceddeden inşası lazım gelan Asakir-i Mansure-i muntazamamn ta'limlerine keyfiyet-i ikdamlanm bundan akdem devletim tarafına tahrir olunarak bu defa mu'ahharen gelen kuryer(kurye) ile ba-tahrirat cevabı gelub mefhumunda haşmetlü kralımız kaziyye-i mezkureden gayet memnun ve mahzuz olarak Devlet-i aliyyenin dost-ı muhlisi olmak takribiyle Devlet-i aliyyenin fer ü şevket tezayüdüne bildi ü bais olan iş bu ahval-i mezkürenin tebrik ve tehniyesini Devlet-i aliyyeye iblağ ve ifadesini emr ü tenbih birle haşmetlü kralımız tarafından bi'l-me'mure ve taraf-ı da'iyenemden bi'l-asale Devlet-i aliyyenin bu gı1ne hareketi ve böyle bir vakt-i nazikde ve ba-husus Rusyalu ile kat'-ı münaza'at hengamında Devlet-i aliyye canibinden zuhur iden feraset ve neziiket ile sebat ve kıyam ve Rusya'mn ahvaline vukuf-ı tammı var gibi hareketi yeniden ne derece miknet-i vukuf vireceği şaibeden ari olduğunu makam-ı riyasetpenahiye varub bu cümleyi ifade ve efendi-i müşartünileyhin dahi devletim nezdinde hürmet ve i'tiban ne derecede olduğu vurud iden tahriratımızdan müsterad olduğunu ifade idesiz deyu masturdur.

Avni Engüllü

Hacı Hafız Bedri efendiyi anarken

Bu dünyadan gelip geçti...

Osmanlı'nın Balkanlardan çekilmesiyle buralarda, hayatın her kesiminde değişiklikler yaşanmış bulunmaktadır. Haliyle bu değişiklikler Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı, daha sonraki adıyla Yugoslavya Krallığı'nın Müslüman vatandaşlarının dini teşkilatlanmasında da görülmektedir. Her ne kadar Müslümanlar arasına fitne sokulmak istenmişse de, bu etkilemenin daha az olması doğrultusunda zamanın Müslüman aydınlarının çaba sundukları izlenmektedir. Bunu söylerken, Müslüman aydınları olarak adlandırdığımız bu zümrenin çoğunluğunun din görevlilerinden oluştuğu da göz ardı edilmemelidir. Buradan giderek, Yugoslavya Krallığı'nda din görevlilerinin, toplumsal hayatta Müslüman kesimin kaybolmaması, ayırım yapmadan, tüm azınlıkların milli kimliklerinin silinmemesi doğrultusunda etkili bir çalışma içinde buldukları sezilmektedir.

Osmanlı'nın bu topraklardan ayrılmasından sonraki yıllarda dini hayatın örgütlenmesinde devletin "parmağı"nı görmek zor değil. Müslüman kesimi dolaylı olarak denetimde tutmak, daha sonra işlenip, onun üzerinde yürütülecek politikaları rahatlıkla uygulayabilmek düşüncesiyle teşkilatı araç olarak kullanabilme gayesi, bu teşkilatlanmanın içinde etkili olmayı sağlayacak bir durumu oluşturmakta yatmaktaydı. Bundandır ki bir zamanın Yugoslavya Müslümanlarının birliğini sağlayacak teşkilatlanmanın hep tehlikeli görüldüğü, hatta bu dönemde Müslümanlar arasındaki birliği engelleyici çalışmaların olduğu fark edilmektedir.

Bütün bu gelişme, temayül ve mevcut siyasi oyunlara rağmen, tarihin bu döneminde olup bitenleri ele aldığımızda görülecek odur ki, istisnalar hariç, din görevlileri milli kimliklerin olduğu gibi bu birliğin korutulmasında da hizmette bulundular.

* * *

Bu dönemi derli toplu ele alıp, değerlendirmeye kalktığımızda herhalde Türklerin önde geldiği izlenecektir. Bu, aslında, her şeyden önce Osmanlı'nın etkisiyle devam eden Osmanlı bütünlüğü şuurundan kaynaklanıyordu. Ancak bunun bir başka ve ağırlıklı sebebi de Üsküpte

Türklerin diğer Müslüman topluluklara kıyasla daha etkin olmalarıydı. Üçüncü bir sebep de kurulan yeni ve gayri Müslim devletin Osmanlıdan kalan bir alışkıyla her Müslüman'da bir Türk'ü görmesinde yatıyordu.

Her ne kadar Krallık Yugoslavya'da milli mensubiyete dayanan bir bölme görülüyorsa da, bu durum Makedonya'da Boşnakları ve bir parça Türkleri ön saflara atıyordu. Buradan giderek de, Müslümanların teşkilatlanmasında bunun sezildiği gizlenemez.

* * *

Osmanlı Devleti'nin çöküşünün yaşanılacağı düşünülmeyen bir ortamda, anılan bu değişmelere, gelişmelere tanık olacaklarını aklından geçirmeyen Abbas Ağa'nın evinde, 1905 yılında, Üsküp'te, Hamid Ağa ile Bahtışah Hanım'ın bir erkek çocukları daha dünyaya geldi. Ailenin 7. çocuğu olarak doğan bu çocuğa, bir anlamı "dolunay" olmasına rağmen, daha çok Bedir Savaşı'ndan hareketle, Bedri adı verilirken, onun önünde bulunan hayatın büyük bir savaşımdan farklı olmayacağını herhalde düşünen bile yoktu.

İlkokulunu Üsküp'te Tefeyyüz Mektebi'nde(1) tamamlayan küçük Bedri, dönemin hocalarından din dersleri

görmeye, dini bilgiler almaya devam etti. 6 yaşında Kur-an'ı Kerim'e giren Bedri, 9 yaşında Kur-an'ı Kerim'i ezberler, Üsküf'lü Hafız Ali Bey'de hafız çıkar. Aslında bununla kendisinin bir bakıma hayattaki yolu da belirginlik kazanır. Öğrenimine yine Üsküp'te devam eden Hafız Bedri, daha sonra ailesinin desteğiyle Kahire'ye gider. El Azhar'a kaydını yaptıırıp, burada altı yıllık bir öğretimden geçer. El Azhar'da kendilerinden ders aldığı hocalar arasında iki önemli ada rastlanır. Kahire'de Osmanlıca hocası Türkiye milli marşını yazan ünlü şair Mehmet Akif Ersoy'dur. Fıkıh dersini ise son Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi'den alır. Kahire'de yoğun bir öğrenimden sonra o, El Azhar diplomasıyla Üsküp'e dönmeyi başarır.

1936 yılında Kahire'den bir "El Azhar" lı olarak dönen Hafız Bedri Efendi Hamid Abbas ilk andan itibaren kendini bura Müslümanların hizmetine adar.

* * *

Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas Üsküp'e döner dönmez, Efka Kütüphanesi ile birlikte açılan Gazi İsa Bey Medresesi'nin kadrosuna alınır. Dönemin önemli eğitimci kadrosunu oluşturanlar arasına katılan Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas, medresede Arapça dersini vermeye başlar.

1938 yılında Üsküp Ulema Meclisi üyeliğine atanıp, eğitimden sorumlu olarak, bu alanda kendi katkısını sunmaya başlar. Bu görevdeyken Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas, Müslümanların genel durumlarını tespit etmek gayesiyle çalışmalar başlatır. Hatta onun bu durumlara bağlı 1941 yılında yayınlanan bir de raporu var. Bu raporda sadece alanı olan eğitimle kısıtlanmış kalmayıp, Müslümanların genel durumunun bir değerlendirmesini yapmış bulunmaktadır.(2)

Bu dönem içerisinde çalışmalarıyla özellikle mevcut eğitim imkânlarından faydalanması doğrultusunda durumun düzeltilmesi için çaba harcıyor. Bu yöndeki katkılarının sonucu 1938/39 öğretim yılında El Azhar için bir talebeye burs, bundan bir yıl sonra da Saray-Bosna'daki Yüksek İslam Şeriat ve İlahiyat Okulu'na gitmeleri için beş talebeye maddi yardım temin ediyor.(3)

Üsküp Ulema Meclisi'nde faal bir üye olarak yer alan ve yayınlanan yazılarda adına sıkça rastlanılan Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas'ın 1938 yılında kurulan "Şefkat" Hayırsever Derneği'nin başkan vekili olduğu biliniyor.

2. Dünya Savaşı yıllarında Üsküp'ten ayrılan Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas, daha

sonra kurulan devlette hemen adına rastlanan bir kişi değildir. Aslında sosyalist sistemini benimseyen yeni devlet de dini teşkilatlanma konusunda çok dikkatliydi. Yugoslavya İslam Birliği'nin kurulması karara bağlandığı andan itibaren yine bu adla karşılaşmaktayız. Doğrusu 1946 yılında Üsküp'te kurulduğu belirtilen Evkaf Meclisi'nde ulema arasında Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas'ın adı da beliriyor.

Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas Ulema Meclisi'ndeki görevlerini gerçekleştirirken, 1954 yılında önce Ulema Meclisi , daha sonra da Makedonya İslam Dini Camiası Başkanı görevine geliyor. 1959 yılında tekrar aynı göreve seçilerek, bundan sonra her dört yılda yapılan seçimlerden çıkan sonuçlarla bu görevde kalmaya başardığı izlenmektedir. Hayatının sonuna kadar da Makedonya İslam Birliği Başkanı görevinde kalan, Hacı Hafız Bedri Efendi Hamid Abbas'ın, bu görevin verdiği ağırlığın bilincinde olup, zamanın bileşik şartları altında onu taşımayı becerdiği, Müslümanlar lehine dengeleri korumayı başardığı rahatlıkla söylenebilir.

* * *

H. Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas halk arasında açık gönüllü, açık dilli biri olarak bilinirdi. Gençlik yıllarımda, birçok sefer, onun katıldığı meclislerde bulunmuş, bir

din görevlisinde görülmesi istenen değerli özelliklere sahip olduğuna, sohbetleri aracılığıyla tanık olma fırsatını bulmuştum. Mütevazılığın, büyüğüyle küçüğüyle, yaşlısıyla genciyle, her sınıftan herkesle diyalog kurabilen bir büyüklüğe sahipti. Kısacası o bir din adamıydı, halk adamıydı. Belli bir konunun anlatımına renk vermek gayesiyle, konunun kabullenir bir duruma gelmesinde başvurduğu biçimler çoğu zaman fıkralar olurdu. Hatta kendini konu edecek fıkralar olsa bile, bundan vazgeçmezdi. Buradan giderek onunla ilgili bir fıkrayı yazının burasına yerleştirmek sanırım doğru olur. Zaten kendisi fıkrayı sevdiği kadar, fıkraların oluşmasına da yol açardı.

* * *

H. Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas son yıllarda tansiyondan pek sık şikayet ederdi. Ona kıyasla çok genç olmama rağmen, benim de tansiyonla derdimin olduğunu, bundan ötürü de kendi tansiyonumu kendimin ölçtüğümü bilirdi. Oğluyla okul arkadaşlığımız, daha sonra da meslektaşlığımız olan H. Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas, bir fırsatta evinde bulunduğumda bana hitaben:
"Evlât, tansiyonumu bir ölçer misin?" diye sordu.

"Tabii hocam" dedim ve tansiyon cihazıyla tansiyonunu ölçtüm. Durum normaldi ve kendisine:

"Hocam, tansiyon normal!" der demez, hemen cevap verdi:

"Normal olmaz da ne olacak? İki tane tansiyon hapı aldım! "

"Ne gereği vardı ki, ilaç almanıza, hocam? "

"Nasıl ne gereği vardı. İlaçtan önce de, yarım tepsi pite (börek) aldım evlât, yarım pite. "

* * *

H. Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas Makedonya Müslümanlarının hayrına birçok konuda faaliyetlerin temel taşlarının atılması için fikir üretmiş biridir. Belki bazıları bunu anlamayabilir, ama bugünkü Makedonya İslam Birliği binasının yapılması, Gazi İsa Bey Medresesi'nin tekrar canlanması, Hena a re, Hilâl ve Mlada Meseçina gazetelerinin bura Müslümanlarının ihtiyacı görmüş, bunlarla ilgili girişimleri başlatmakla adı tarihe girmiş kişidir o.

Zira bu önemli zatın kişiliğinden söz ederken, şunu da belirtmeliyiz ki, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra bulunduğu kurumun başına getirilmesinden sonraki dönemde çalışmalarını ve özellikle Makedonya İslam Birliği Başkanı olarak, koyduğu tavır ve bu yıllarda Makedonyalı Müslümanların

dini liderliğine ulaşmasından olacak, ölümünden sonra H. Hfz. Bedri Ef. Hamit Abbas'ın kişiliğinden söz eden yazılara rastlamaktayız. Onu andığımız bu yazının sonunda, bu yazılardan ünlü İslam alimlerinden Huseyin Cozo'nun bir yazısından alıntı yapmak her halde en doğru olacaktır: "*Bedri Ef. derin inanç ve görüşleriyle çok ileri görüşlü, olaylara eleştiri gözüyle bakmasını bilen bir kişiydi. İslam düşüncesinin eski kalıplar içinde kapanması ve böyle bir biçimde uygulanması taraftarı değildi ve bu gerçekte uzlaşamıyordu. Eski zamanın ihtiyaç ve koşullarıyla şartlandıran bu biçim, düşünce ve davranışların çağın gerisinde kaldığına inanırdı.*"(4)

Evet, başlıkta da belirtildiği gibi bir H. Hfz. Bedri Ef. Hamid Abbas bu dünyadan gelip geçti. Ama ardından adını yaşatacak çalışmalar ve bu çalışmaların izlerini bırakarak gelip geçti, Yunusça "kalanlara selam olsun" diyerek!

---

1) Oğlu Nedim Abbas'tan alınan sözlü bilgilerden
 2) Fahri Kaya: "20. ölüm yıldönümünde Hacı Bedri Efendi Hamit - Abbas" - 2. bölüm (Birlik gazetesi, sayı 5499, 6 Temmuz 2000, s.12, Üsküp)
 3) Aynı yazı
 4) Aynı yazı, 4. bölüm (Birlik gazetesi, sayı 5501, 11 Temmuz 2000, s. 14, Üsküp)

Faik MIFTARI

Votimi në Shqipëri

Pas zgjedhjeve parlamentare të mbajtura në Shqipëri me 28 qershor 2009 akoma vazhdon odisejada e numërimit të votave në disa kuti të ashtuquajtura "të nxehta". Edhe pse rezultati i dalë nga këto kuti nuk do të mund të ndryshojë diç të madhe ne rezultatin që tani është veq i ditur, Shqipëria është bipolare, meqenëse elektorati i saj u përcaktua për të majtën dhe të djathtën në mënyrë të barabartë "fifti-fifti".

Për këtë rezultat të prodhuar, pikësëpari e ka fajin PS-ja, por edhe PD-ja, që janë pajtuar dhe bashkë e kanë harmonizuar Kodin e ri zgjedhor, me sistem proporcional rajonal në 12 qarqet e Shqipërisë. Kjo ka qenë "shpatë me dy teha" të cilin e ka parapa PS-ja, por akoma nuk e kam të qartë se si e "gëlltiti" edhe PD-ja. Qëllimi parësor i këtij Kodi të ri zgjedhor ka qenë pikësëpari eliminimi i LSI-së të Ilir Metës si dhe të subjekteve tjera politike në Shqipëri, të ashtuquajtura parti të vogla. Me të vërtetë si brenda PS-së, ashtu edhe PD-së, shifet qartë mungesa e futurologëve partiak për një analizë të mirëfilltë të sistemeve zgjedhore dhe

kodeve të ndryshme zgjedhore, apo ka qenë në pyetje vetëm diktati politik i liderëve, si të Edi Ramës ashtu edhe të Sali Berishës.

Shkurtëpamësia politike e Edi Ramës, por edhe shpirtngushtsia e tij, se ai ka qenë i sigurtë në fitoren e tij, dhe se hisen e fitores së tij të mos e ndaj me askend nga partnerët tjerë të së majtës në Shqipëri, i ka kushtuar shtrejtë, me humbje të zgjedhjeve. Edhe pse vetëm po të kishte pas pak strategji politike dhe të ishte dorëshlirë, të kishte hyrë në koalicion me LSI-në, fitoren do të kishte të sigurtë, dhe ate jo me 71 mandate, por minimum 75 mandate e maksimum 80 mandate të fituara. Por, është ajo thënje e urtë popullore, “kur të pregadisish gropën kundërshtarit, prite që të bien vetë në grop”. Ashtu edhe ndodhi.

Ky sistem proporcional rajonal me Kodin e ri zgjedhor, sollti një rezultat të barabartë, që nuk e kanë pritur as PD-ja e as PS-ja, apo si e djathta ashtu edhe e majta.

Edhe pse lirisht mund të thuhet se PD-ja nuk arriti fitore, apo arriti fitoren e “Piros”, ajo me siguri do të formojë qeverinë, pasi që doli e para me mandate edhe si parti, por edhe si koalicion i së djathtës, dhe se në koalicion eventual me LSI-në do të jetë e mjaftueshme për një qeveri. Me këtë Kod

të ri zgjedhor dëm më i madh është bërë LSI-së, merreni me mend, me mbi 80.000 vota të fituara do të ketë vetëm 4 mandate, që në përpjestim matematikor do të thotë 21.000 vota për një mandat. Komenti është i tepërt. Por këto 4 mandate të fituara të LSI-së janë të arta, pasi që në momentin e duhur çojnë peshë më tepër se 14 mandatet e fituara me Kodin e vjetër zgjedhor. Është në duart e saja formimi i qeverisë, apo bllokimi i saj, dhe se ky rast i vjen një subjekti politik një herë në 100 vjet. Edhe pse do të ishte e natyrshme që ajo të hyjë në koalicion me PS-në, pasi edhe vet i takon të majtës shqiptare, por edhe po të hyjë nuk do të sjellte kurfarë dobie, por se vetëm bllokadë qeveritare, por pikërisht është PS-ja, e jo PD-ja që e ka sjell në këtë pozitë, dhe se fare nuk është politike e as logjike, se etike asesi, pasi që në politikë nuk ka fare moral, që të orientohet kah PS-ja e cila është munduar me mish e shpirt ta eliminojë nga skena politike shqiptare. Poashtu pozicioni i saj në formimin e qeverisë eventuale do të jetë shumë i fortë, dhe se pjesëmarrja e saj në koalicion do të jetë edukshme, e jo sa për sy e faqe.

Votimi në Shqipëri 2009, sipas Kodit të ri zgjedhor sollti një barometër politik të barabartë, të ashtuquajtur “pat pozicion”, pasi trupi elektoral u nda në mënyrë të përafërt në dysh, në të djathtën dhe të majtën shqiptare. Është indikative se e djathta ka një avantazh në Shqipërinë veriore (qarqet Kukës, Shkodër, Lezhë, Dibër dhe Durrës), e majta ka një avantazh në Shqipërinë e Jugut (qarqet Vlorë, Gjirokastrë, Berat, Fier përveqë qarkut të Korçës ku rezultati është i përafërt), në Shqipërinë e mesme kemi një rezultat të barabartë (qarku Tiranë dhe Elbasan) në të cilin është i përqëndruar edhe numri më i madh i trupit votues. Por shtrirja apo pjesëmarrja e votuesëve e PD-së dhe e PS-së është pothuajse e njëjtë në tërë Shqipërinë, gjersa në Shkodër fituese doli PD-ja me 7 mandate, PS-ja mori 4

mandate, ashtu edhe në Vlorë, fituese doli PS-ja me 6 mandate, por edhe PD-ja mori 4 mandate. Është indikative se edhe përqindja fetare e elektoratit shqiptar nuk ka luajtur ndonjë rol të madh, gjersa në Shqipërinë veriore ku është i përqëndruar një numër më i madh i katolikëve, krahas shumicës muslimane, kemi një epërsi të PD-së, dhe se në Shqipërinë Jugore ku është përqëndruar një numër më i madh i ortodoksëve, krahasas muslimanëve në shumicë, kemi një epërsi të PS-së, në Shqipërinë e mesme ku është i përqëndruar një numër më i madh i muslimanëve, krahas katolikëve dhe ortodoksëve, kemi një rezultat të përafërt në mes PD-së dhe PS-së. Nga kjo shifet qartë se përqindja fetare e elektoratit fare nuk ka diktuar rezultatin e votimeve, dhe se i tërë trupi electoral votues është përcaktuar në mënyrë të barabartë në mes të majtës dhe të djathtës shqiptare nëpërgjithësi.

Edhe pse dita e mbajtjes së votimeve në Shqipëri me 28 qershor 2009, ka kaluar në mënyrë të shkëlqyer që nuk mbahet në mend që nga viti 1991 kur për herë të parë në Shqipëri u mbajtën zgjedhjet e para të lira shumëpartiake, në ditët në vijim procedura e numërimit të votave, apo më mirë të themi odisejada e stërzgjatjes pa nevojë e numërimit, e sidomos të vetëm disa kutive “diskutabile” në qarkun e Lezhës dhe Fierit, e bënë që këtë standart të arritur në ditën e votimit, dalëngadalë të zbehej apo edhe të humb, që është një kthim prapa drejt përmbushjes së standardeve europiane për mbajtjen e zgjedhjeve të lira dhe demokratike.

Bendedir

Ne azap, ne sitem bu yalnızlıktan,

Kime ne, aşılmaz duvar bendedir,

Süslenmiş gemiler geçse açıktan,

Sanırım gittiği diyar bendedir.

Yaram var, havanlar dövemez merhem;

Yüküm var, bulamaz pazarlar dirhem.

Ne çıkar, bir yola düşmemiş gölgem;

Yollar ki, Allah'a çıkar, bendedir.

Necip Fazıl Kısakürek

“Andolsun, insanlar içinde, mü'minlere en şiddetli düşman olarak Yahudileri ve müşrikleri bulursun.” Maide 82

“Size ne oluyor da Allah yolunda ve "Ey Rabbimiz bizi, halkı zulme sapmış şu kentten çıkar; katından bize bir dost gönder, katından bize bir yardımcı gönder!" diye yakaran mazlum ve çaresiz erkekler, kadınlar, yavrular için savaşmıyorsunuz!”
Nisa 75

Çin'in müşrik halkının ve zalim devletinin Müslüman Uygur halkına karşı işlediği tüm asimilasyon, tehcir ve soykırım suçlarını şiddetle kınıyor, Müslüman Uygur halkının maruz kaldığı son katliamı telin ediyor ve kardeşlerimizin haklı davasını desteklediğimizi ilan ediyoruz.

Müslüman Arnavutluk

“Müslüman Arnavutluk'un Sesi Mustu” hiçbir ticari gaye gütmeyiz ve sadece elektronik ortamda yayımlanır. Yayımlanan yazıların müellifleri tarafından saklı tutulan hakları dikkate alınmak kaydıyla tüm yazı ve sair materyal İktibas edilebilir.